

NA SLOBODU STE POZVANI

RED MANJE BRAĆE

Na slobodu ste pozvani

TRAJNA FORMACIJA
U REDU MANJE BRAĆE

Generalno tajništvo za formaciju i studije
RIM, 2008.

KAZALO

Kratice	9
Predgovor	11
Uvod	13

Dio I.

*Ustanovi dvanaesticu da budu s njime
i da ih šalje propovijedati (usp. Mk 3,14)*

UPORIŠTA TRAJNE FORMACIJE

Poglavlje I.

*Gledaj, čovječe, na koliku te je uzvišenost
postavio Gospodin (usp. OP 5,1)*

Osoba u odnosu

Stvoreni slobodni na sliku Božju	19
Prvenstvo osobe	21
Život kao razlučivanje	22
Život kao mjesto trajnog rasta	24

Poglavlje II.

*Braća neka se međusobno jedan prema
drugome pokažu domaćima (PPr 6,7)*

Bratstvo kao radosna vijest

Pozvani biti s Gospodinom.....	25
Dar braće	26
Živjeti u milosrđu.....	27
Zajednička karizma	28

Poglavlje III.

Kao tuđinci i stranci (PPr 6,2)

Bratstvo navještaj blaženstava

U srcu Evanđelja	31
Mirotvorci	31
Komadić zajedništva	33

Poglavlje IV.

Svima dadnite do znanja da nema drugoga svemogućega osim njega (PBr 9)

Bratstvo: sjeme Kraljevstva

Evangelizacija horizont trajne formacije	35
Bratstvo kuća i škola evangelizacije	36
Poslani svi kao manji	37
Dijalog	37

Dio II.

Nasljednici puta (Dj 9,2)

ŽIVJETI I PLANIRATI TRAJNU FORMACIJU

Poglavlje I.

Živjeti prema načinu svetoga Evanđelja (usp. PPr 1,1)

Svakodnevni život

Pripovijedanjem života.....	43
Na putu razlučivanja	44
A. <i>Osobni projekt</i>	45
B. <i>Bratstveni projekt</i>	45
C. <i>Provincijski projekt</i>	46

Poglavlje II.

Započnimo, braćo (1Čel 103)

Ciljevi trajne formacije

Opći cilj	47
Specifični ciljevi	47
<i>Duh molitve i pobožnosti</i>	47
a. osobna razina.....	48
b. bratstvena razina	48
c. društvena razina.....	49
<i>Zajedništvo bratskoga života</i>	49
a. osobna razina.....	49
b. bratstvena razina	49
c. društvena razina.....	50
<i>Malenost, solidarnost i siromaštvo</i>	50
a. osobna razina.....	50
b. bratstvena razina	51
c. društvena razina.....	51

<i>Evangelizacija i poslanje</i>	51
a. osobna razina.....	51
b. bratstvena razina	52
c. društvena razina.....	52
<i>Formacija</i>	53
a. osobna razina.....	53
b. bratstvena razina	53
c. društvena razina.....	53

Poglavlje III.

Ljubio ih je do kraja (Iv 13,1)

Sredstva trajne formacije

Osoba na putu obraćenja	55
Formativna posredništva zahvaćaju cijelu osobu	56
<i>Duh molitve i pobožnosti</i>	56
<i>Zajedništvo života u bratstvu</i>	57
<i>Malenost, solidarnost i siromaštvo</i>	58
<i>Evangelizacija i misije</i>	60
<i>Formacija</i>	60
a. Pratiti u različitim dobima	61
b. Njegovati intelektualnu formaciju.....	62

Poglavlje IV.

Neka se pokoravaju jedni drugima (NPr 5,14)

Djelatnici i mjesta trajne formacije

Pojedinačni brat	65
Mjesno bratstvo	66
«Prati noge»: služba gvardijana	66
Provincijsko bratstvo	67
<i>Provincijski ministar</i>	68
<i>Provincijsko tajništvo za formaciju i studije</i>	68
<i>Provincijski voditelj trajne formacije</i>	69
Konferencija provincijskih ministara	69
Generalna uprava Reda	70
<i>Generalni ministar</i>	70
<i>Generalno tajništvo za formaciju i studije</i>	70

Dodatak • Radni listići za poticanje	73
---	----

KRATICE

Spisi sv. Franje

OP	<i>Opomene</i>
PLe	<i>Pismo bratu Leonu</i>
PBr	<i>Pismo čitavom Redu</i>
PMin	<i>Pismo nekom ministru</i>
2P	<i>Pismo svim vjericima</i> (2. redakcija)
PPr	<i>Potvrđeno Pravilo, 1223.</i>
NPr	<i>Nepotvrđeno pravilo, 1221.</i>
PKr	<i>Pozdrav krepostima</i>
OR	<i>Oporuka, 1226.</i>

Životopisi sv. Franje

SvS	<i>Sveti savez sv. Franje s gospođom Siromaštinom</i>
OS	<i>Ogledalo savršenosti</i>
1 Čel	<i>Toma Čelanski, Prvi životopis sv. Franje</i>
2 Čel	<i>Toma Čelanski, Drugi životopis sv. Franje</i>

Crkveni dokumenti

ZKP	<i>Zakonik kanonskog prava</i>
ET	<i>Evangelica Testificatio, Apostolsko pismo Pavla VI., 1971.</i>
GS	<i>Gaudium et spes, Pastoralna konstitucija o Crkvi u suvremenom svijetu, 1965.</i>
LG	<i>Lumen gentium, Dogmatska konstitucija o Crkvi, 1964.</i>
PC	<i>Perfectæ caritatis, Dekret o prilagođenoj obnovi redovničkog života, 1965.</i>

- OdrVC *Odrednice o odgoju i izobrazbi u Redovničkom životu*. Instrukcija CIVCSVA, 1990.
- RdC *Ponovno krenuti od Krista*. Instrukcija CIVCSVA, 2002.
- SVP *Služba vlasti i poslušnost*, Instrukcija CIVCSVA, 2008.
- VC *Vita Consecrata*, Apostolska pobudnica o posvećenom životu i njegovu poslanju u Crkvi i svijetu Ivana Pavla II., 1996.
- BratŽiv *Bratski život u zajednici*, Instrukcija CIVCSVA, 1994.

Dokumenti OFM

- GGKK *Generalne konstitucije OFM*, 2004.
- CPO 81 *Dokument o formaciji*, Plenarno vijeće Reda, Rim, 1981.
- CPO 01 *Kontemplativno bratstvo u poslanju*, Plenarno vijeće Rada, Guadalajara, 2001.
- Mad *Poziv Reda danas*, Dokument Generalnog kapitula, Madrid, 1973.
- Med F *Formacija u Redu manje braće*, Dokument izvanrednog generalnog kapitula, Medellin, 1971.
- RFF *Ratio Formationis Franciscanae*, Generalno tajništvo za formaciju i studije OFM, Rim, 2003.
- RS *Ratio Studiorum OFM - "In notitia veritatis proficere"* (LM 11, 1), Generalno tajništvo za formaciju i studije OFM, Rim, 2001.
- IZE *Ispuniti zemlju Kristovim Evanđeljem*, Pismo Generalnog ministra o evangelizaciji, Rim, 1996.
- Gdm *Gospodin ti dao mir*, Dokument Generalnog kapitula, 2003.
- SSGG *Generalni statuti OFM*, 2004.
- Ggp *Gospodin nam govori na putu*, Dokument Izvanrednog generalnog kapitula, Rim, 2006.
- Dmp *Duh molitve i pobožnosti. Teme za studij i razmišljanje*, Generalno tajništvo za formaciju i studije OFM, Rim, 1997.

Predgovor

«*Na slobodu ste pozvani*» (*Gal 5,13*): naslov novog dokumenta o trajnoj formaciji u Redu manje braće dobro izražava središte svakog formativnog puta, usmjerenog stvarnoj osobnoj i zajedničkoj preobrazbi. Samo u slobodi, naime, možemo se povjeriti u vjeri i ljubavi Ocu Isusa Krista, dok nas neprekidno djelovanje Duha Gospodnjega potiče i prati.

Ne stoji li srž trajne formacije upravo u dinamizmu ovog slobodnog otvaranja svetom otajstvu Boga, koje nam je objavljeno u životu i riječi Isusa iz Nazareta? Ne dostiže li nas ovaj poziv u središtu naše ljudskosti, bogatoj svakim darom milosti pa ipak tako ograničenoj i krhkoj? Hoće li naš svakodnevni odgovor na karizmu manje braće koju treba živjeti u ovom vremenu i u mnogovrsnim kontekstima u koje smo uronjeni, moći biti vjeran i stvaralački bez puta koji ne dotiče našu volju, koji nas ne čini sposobnijima ljubiti a time upoznati i obrazložiti nadu koja je u nama (usp. *1Pt 3,15*)?

Dokument, koji radosna srca predstavljam, prožimaju ova pitanja. Zahvaljujući putu što ga je Red prešao u posljednjih 40 godina, sve smo više postali svjesni važnosti trajne formacije koja je *humus* cijele formacije (usp. *RFF 108*). U vremenu u kojem su osnove neprekinute formacije postale jasnije, shvatili smo da nema puta prave i istinske pretemeljide franjevačkog života bez trajne formacije nove u sadržajima, načinima i žaru.

Možemo reći bez straha kako se danas obnova posvećenog života nalazi upravo u hodu formacije do kraja novom i jedinstvenom, od doba početne formacije do svršetka života svakoga manjega brata (usp. *VC 69*). Bez ovog osnovnog jedinstva, svaki formativni put bit će nedjelotvoran. Upravo na ovom tragu pozvani smo ići sljedećih godina.

Živo bih želio da ovaj dokument bude vrijedna pomoć u tom smislu, upravo dok se približavamo proslavi osamstote

obljetnice crkvenog odobrenja Franjinog evanđeoskog načina života. Osjećamo, ponekad s dubokim nemirom, kako načine i izričaje u kojima se karizma uobličila ne samo da treba obnoviti, nego i izreći na uistinu novi način u ovom vremenu dubokih i brzih promjena. U sebi nosimo toliko znakova tog prijelaza, koji od nas zahtjeva duh vjere i evanđeosku smjelost.

Istini za volju ne znamo kakav će biti naš život u budućnosti. Zahvalni za primljeni dar i uvjereni u njegovu trajnu vrijednost, možemo međutim, dapače od nas to traži Duh, izraziti njegov trajni naboj evanđeoske novine u posve promijenjenim uvjetima. Oni ne samo da nisu opasnost, nego su čak nova i providonosna prigoda, *kairòs*, koji propituje naše slobodno oduševljenje za Boga i braću. Vjera nas oslobađa od straha i duboko nas potiče nadom koja je raspeti i uskrsli Krist.

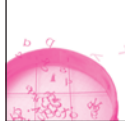
S ovim osjećajima, braćo, predajem vam ovaj dokument, zazivajući na sve vas zaštitu Bezgrješne Marije, Djevice koja je postala Crkva i blagoslov našega Oca sv. Franje, «*da uvijek podložni i podređeni nogama iste svete Crkve, stalni u vjeri katoličkoj, opslužujemo siromaštvo i poniznost i sveto Evanđelje Gospodina našega Isusa Krista, što smo čvrsto obećali*» (PPr 12,4).

Iz Generalne kurije Reda

17. rujna 2008.

Blagdan Rana našega Oca Franje

FRA JOSÉ RODRÍGUEZ CARBALLO, OFM
generalni ministar

Uvod

Zahtjev za neprekinutim formativnim putem je uvijek bio živ u redovničkom životu, kao nužni uvjet za njegovu životnost, a posljednjih godina, promišljanje u Crkvi i Redu povećalo nam je svijest o važnosti trajne formacije. Tako su u našim bratstvima nastali mnogi putevi i različite inicijative koje su nam učinile bliskijom ovu bitnu dimenziju našega života.

Ovih godina mnogo je učinjeno na senzibiliziranju povrh svega bratstava za trajnu formaciju, uvijek vodeći računa o osobi manjega brata, koji je protagonist vlastitoga rasta. Danas priznajemo kako je na tom putu nedostajalo sjedinjenosti između osobne dimenzije i one zajedničarske, pa i zbog nedovoljne povijesne i društvene svijesti među nama. Kao da bismo s jedne strane promatrali pojedinca a s druge, bratstvo i svijet. Zadobivanje, na mnogim razinama, gledanja osobe u odnosu nudi nam mogućnost rasta u tom pravcu. Barem na intuitivnoj razini.

Upravo promjena epoha, u kojoj se nalazimo, čini neodgodivim sučeljavanje s formacijom koja prati pretvorbeni slijed osobe u svim životnim razdobljima i u živom kontekstu mnogovrsnih odnosa od koji ovisi njezin vlastiti usud. Na poseban način više smo svjesni kako ne živimo svoj poziv na rubu puta što ga prolazi čovječanstvo i zajednica Kristovih učenika, nego da smo uistinu «tuđinci i stranci»¹ s muškarcima i ženama svakoga jezika, soja i kulture.

Kao manja braća želimo odlučnije koračati u svijetu slušajući njegov krik: «Izravan dodir s bolju i besmisлом, s krizom i kaosom našega vremena, naveo je mnoge naše suvreme-

¹ PPr 6,2.

nike da se zapitaju o smislu povijesti, postojanja, života, da dovedu u pitanje istinitost nade, te da se naposljetku ama baš o svemu iznova preispitaju. Kao Manjoj braći ta nam pitanja nisu strana, nego se, zajedno sa svima, prepoznajemo kao siromasi smisla»². Bjelodano je kako u tom traganju za smislom nismo sami, nego prepoznajemo oko sebe toliko suputnika koji nastoje protumačiti povijest i kulture u kojima živimo: mislioci, umjetnici, osobe zauzete u društvu u promicanju i dijeljenju položaja siromašnih i odbačenih, oni koji promiču nove puteve vjerskog traganja. Naime, «Crkva dobro zna koliko je primila od povijesti i od razvoja ljudskoga roda»³.

Zahvaljujući tom putu postalo je dakle jasnije kako se danas dinamični put naše formacije ne odvija u zatvorenom, kako bi se potom otvorio vanjskome. Znamo da živimo u svijetu kao jedinom mjestu koje nam je dano kako bismo odgovorili na osnovni poziv života, zajedno sa svom našom braćom i sestrama u vjeri. Priznajemo kako srž naše formacije jest *živjeti do kraja* život sa svim njegovim darovima, krizama, sukobima: po svemu tome sam Bog nam dolazi u susret i stavlja nas u stanje preobrazbe i osobnoga rasta, nadilazeći statični model rasta.

Dok prihvaćamo ovakvo viđenje formacije, gledamo s realizmom vjere na promjenu kulturalne paradigme koja je u tijeku. Ona dotiče, iako s velikim razlikama, različite kontinente i kulture u kojima karizma svetoga Franje poprima obličje. Naša bratstva nisu utvrde u kojima se trebamo braniti, nego bi trebale postajati sve više otvoreni šator među ljudima. Pa ipak primjećujemo među nama prisutnost određenog nastojanja da ostanemo zatvoreni u sebe same i svoje stvari. Odatle neodgodivost da poprimimo, u vjeri, pogled na čovjeka i na svijet koji će postati podjela i zajednički žar za dobro svega onoga što je ljudsko: ukratko, da postane služenje čovjeku, na bilo koji način i bezuvjetno.

² *Ggp* 6.

³ *GS* 44.

Unutar tog povijesnog prijelaza preuzimamo s obnovljenim žarom žurnost cjelovite formacije i sposobne pratiti nas u osobnom i zajedničkom razlučivanju vremena u kojem živimo, u svjetlu Riječi Božje prihvaćene u zajednici Crkve i ujedinjene sa znakovima vremena. S tom svrhom treba izoštriti našu odgojnu sposobnost, kako bismo pratili osobu i bratstvo u postupku dozrijevanja i preobrazbe. Pedagogija koja se ne sastoji toliko u uvođenju nečega izvana unutar života osoba, nego u pomaganju *da porode svoju najdublju intimu* koju nastanjuje Bog.

Drugi međunarodni susret voditelja trajne formacije, što je održan u Asizu od 13. do 28. listopada 2007., gledao je na promjenu epoha pogledom vjere, kako bi načinio korak naprijed od odgojne i formativne ponude. Sve to na tragu što ga je prešao Reda na ovom području, poglavito nakon I. susreta 1993. Dokument iz 1995. mnogo nam je pomogao ovih godina da produbimo razloge i provedbu trajne formacije. U pripremi i za vrijeme susreta mogli smo provjeriti koliko je narasla svijest i napor da imamo djelotvornije puteve. Primijetili smo i ono što nedostaje, kašnjenja i sporosti. Slušali smo mnoge glasove pridošle iz gotovo svih jedinica Reda te smo gotovo osjetili kucanje bila međunarodnog bratstva u ovom vremenu povijesti.

Otud je nastao dokument što vam ga predstavljamo. Riječ je o službenom tekstu Reda, što ga je odobrio Generalni ministar sa svojim definatorijem, koji nastoji ponuditi smjernice i vodilje za trajnu formaciju za nadolazeće godine, u neprekidnoj vezi s *Ratio Formationis Franciscanae*, "osnovnim tekstom" koji ocrtava nosive smjerove formacije Reda i svih franjevaca. Njegova je svrha nadahnjivati promišljanje i provedbu trajne formacije u jedinicama Reda, ne želeći biti pravni spis, ali niti jednostavno pomagalo. Tajništva za formaciju i studije trebale će ga imati pred sobom u svom radu kako bi posadašnjila pogled na ovo područje te na kapitulima jedinica na kojima se određuje i predviđa trajna formacija, osim za uređivanje i pregledanje *Ratio Formationis* vlastite jedinice.

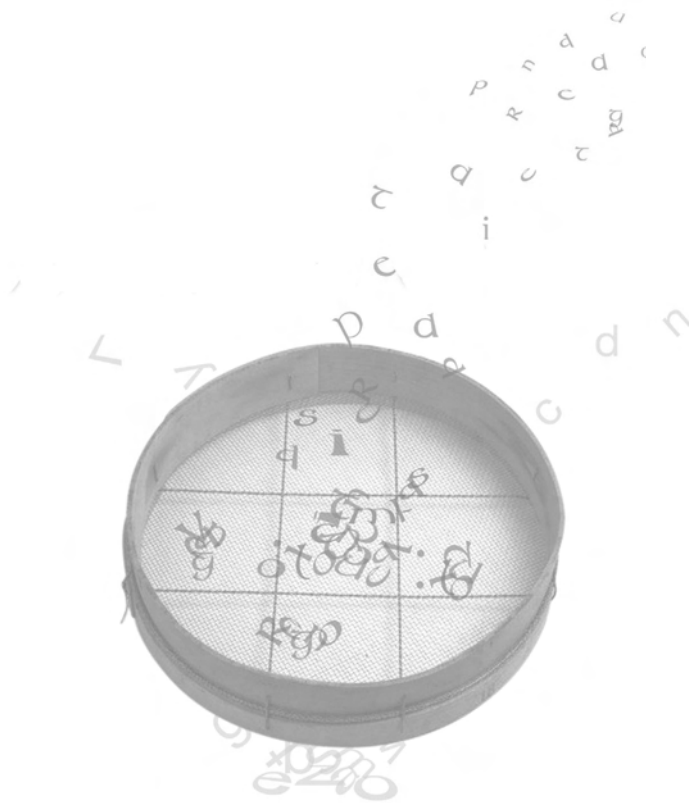

Iz ovog susreta gledanja i procjenjivanja nastaje nakana da se iznova uputi na put trajne formacije. Poći od Onoga koji je Očevo živuće Evanđelje, Isusa Krista, jer u “svetom djelovanju Duha” možemo živjeti danas svoj poziv, tako da mnogi imaju život i u izobilju da ga imaju⁴.

FRA ALOJZY WAROT, OFM
*zamjenik tajnika
za formaciju i studije*

FRA MASSIMO FUSARELLI, OFM
*generali tajnik
za formaciju i studije*

⁴ Usp. *Iv* 10,10.

DIO I.

*Ustanovi dvanaesticu da budu s njime
i da ih šalje propovijedati
(usp. Mk 3,14)*

UPORIŠTA TRAJNE FORMACIJE

1. Sveti Franjo u Oporuci iščitao je svoj život kao progresivno putovanje koje pokreće Gospodinova besplatna inicijativa i obilježava njegovo milosrđe. Put koji ga je vodio u susret s Gospodinom Isusom i njegovim Evanđeljem, preko postupka razlučivanja i preobrazbe, koji je upoznao krize, bolne prijelaze, trenutke poteškoće i nesigurnosti. U svemu tome sv. Franjo je rastao u želji korjenita i žarka nasljedovanja siromašnog i raspetog Isusa.

Gledajući na sv. Franju, «forma minorum», poziv manjega brata pokazuje se kao put u trajnom nastajanju i nikad nedovršen, sve do susreta sa “sestrom smrću”. U tom rastu franjevca vodi Duh Gospodinov, Duh Evanđelja i Duh Pravila, čije tumačenje za suvremeni svijet nude Generalne konstitucije, izlažući ponovno bitne sastavnice franjevačke karizme: «provoditi život radikalno evanđeoski, to jest: živjeti u duhu molitve i pobožnosti te u bratskom zajedništvu; davati svjedočanstvo pokore i malenosti; u ljubavi prema svim ljudima donoseći navještaj Evanđelja u cijelome svijetu; propovijedati djelima pomirenje i pravdu te iskazivati poštovanje prema svemu stvorenome»¹.

¹ GGKK 1,2.

Poglavlje I.

Gledaj, čovječe, na koliku te je uzvišenost postavio Gospodin

(usp. OP 5,1)

OSOBA U ODNOSU

Stvoreni slobodni na sliku Božju

2. Čovjek, stvoren po Sinu¹ na sliku i priliku trojstvenog i jednog Boga, pozvan je sudjelovati u trojstvenom životu. A on je zajedništvo ljubavi u uzajamnom darivanju od kojega potječe, po čistom i besplatnom činu ljubavi, cijelo stvorenje². «Prava je, pak, sloboda izniman znak božanske slike u čovjeku»³: Otac je povjerio svemir odgovornoj slobodi čovjeka, kojega je izabrao prije vjekova i stvorio za Krista Utjelovljenu Riječ. U čovjeku sve stvoreno postaje *capax Dei* i ide svojoj punini⁴. Samo Bog je oblikovao za slobodu svoje stvorenje, koje je palo vlastitom krivnjom⁵. Mnogo puta i na različite načine Gospodin je ponudio ljudima svoj savez s Abrahamom, i poučavao ih po prorocima da iščekuju spasenje⁶. On je pratio svoj narod sve do tamnog časa progonstva i dugog mesijanskog iščekivanja, u kojem je Riječ postala središte Izraelove vjere.

Ovaj pashalni put je uglavljen u Kristu, preljubljenom Sinu, koji je postao naš brat, “počovječen”; umro je, “izmučen”, i uskrsnuo, “proslavljen”, za nas⁷; po njemu i za njega sve je stvoreno⁸ i u njemu smo postali djeca, otvorena za novi odnos

¹ Usp. *NPr* 23,3a.

² Usp. Sv. BONAVENTURA, *Itinerarium mentis in Deum*, VI.

³ *GS* 17.

⁴ Usp. Sv. BONAVENTURA, *Itinerarium mentis in Deum* II, 11, 12, 13.

⁵ Usp. *NPr* 23,2.

⁶ Usp. Rimski misal, IV. *Euharistijska molitva*.

⁷ Pridjevi koji se odnose na Krista nalaze se u Govorima sv. Bernarda Sjenskoga.

⁸ Usp. *Ef* 1,4.

s Ocem i među nama, zahvaljujući Duhu koji je razliven u našim srcima⁹. Krist je, naime, središte stvarnosti¹⁰, ona Knjiga napisana iznutra i izvana za spasenje svijeta¹¹. On je naša sloboda i ispunjenje svake ljudske čežnje; njegovim rođenjem, «od slavne vazda Djevice preblažene svete Marije i što si htio da kao zarobljenici budemo otkupljeni njegovim križem, krvlju i smrću»¹² od grijeha, od formalnog opsluživanja Zakona, od straha i onoga što nam priječi osmjeliti se, kako bismo došli, po njemu, do punog zajedništva s Bogom.

Duh Kristov, koji prožima sve stvoreno, je pečat tog puta preobrazbe i njegova je glavna pokretačka sila: omogućava nam da otkrijemo u stvarnosti znakove prisutnosti Kraljevstva kako bismo doprinijeli, u duhu Blaženstava, ispunjenju stvaranja po zalaganju za pravdu, mir i oslobođenje. Na poseban način On počiva na nama da «*blagovjesnicima budemo siromasima, proglasimo sužnjima oslobođenje, vid slijepima, na slobodu pustimo potlačene, proglasimo godinu milosti Gospodnje*»¹³. Uistinu svijet je mjesto spasenja, u kojem stvaralačko Trojstvo djeluje bez prestanka.

3. Svaki krštenik biva uključen sa cijelom zajednicom vjernika u ovu povijest spasenja, koju neprekinuto djelovanje Kristova Duha čini suvremenim i izvornim za svakoga. Manji brat sa svoje strane priznaje da se poziv na svetost ispunja za njega u pozivu da živi Evanđelje po nadahnuću svetoga Franje. Trajna formacija je, dakle, usklađen, postupan i dosljedan postupak¹⁴ preobrazbe, na osobnoj i bratskoj razini, kako bi se raslo u stvaralačkom i vjernom odgovoru na dar poziva, «koji je duboko ukorijenjen u krsnom posvećenju»¹⁵.

⁹ Usp. *Rm* 5,5.

¹⁰ Sv. BONAVENTURA, *Hexaemeron* 1,1.

¹¹ Sv. BONAVENTURA, *Breviloquium* II, 11,2.

¹² Usp. *NPr* 23,3b.

¹³ *Lk* 4,18-19.

¹⁴ Usp. *RFF* 52.

¹⁵ *PC* 5.

Formacija, poštujući i podupirući djelo što ga Bog čini u životu osoba i bratstva, prikazuje se kao *otajstvo*: na prvom mjestu strpljivo djelo Oca koji po “svetom djelovanju” Gospodina Duha oblikuje u nama lice Kristovo, oslobađajući nas od onoga što bi nas moglo udaljiti od žara ljubavi¹⁶. Polazeći od te perspektive moguće je shvatiti *služenje* vlastito formaciji, što ga obavljaju različiti djelatnici i posredništva.

Prvenstvo osobe

4. Osoba, u odnosu sa sobom, s drugima, sa stvorenjem i s Bogom¹⁷, raste po odgovornom služenju vlastitom slobodom u stvarnom društvenom i kulturološkom kontekstu u kojem živi. Manji brat, ukoliko izvorna i neponovljiva jedinka, svjestan je da prihvaća dar Kristove slobode, koja se razvija zahvaljujući diskretnom i snažnom djelovanju Duha Gospodina u trajnom procesu rasta tijekom životnih doba, pa i u svojim ograničenjima i uvjetovanostima¹⁸. U tom procesu, ne samo da «zavjetovanje evanđeoskih savjeta (...) ne sprječava pravi napredak ljudske osobe»¹⁹, nego otvara put za preobrazbu koja omogućava otkriti Boga kao Oca, drugoga kao brata i stvorenje kao otkupljeno, otvarajući se za življenje odnosa na nov način.

U svakodnevnom hodu obraćenja i dozrijevanja manji brat se čisti od uvjetovanosti koje ga ranjavaju, po strpljivoj formaciji za slobodu. Dok iz srca nestaje tvrdoće, on postaje osloboditelj, pozvan da odgovori ne samo za sebe nego i za druge u ljubavi. On doprinosi na taj način širenju u dušama i u svakom dijelu zemlje Kristova kraljevstva²⁰, kako bi se kršćanske zajednice, kulture, društva i njihovi ustroji konačno iznutra preo-

¹⁶ Usp. *LG* 44.

¹⁷ Usp. *CPO* 01 2.

¹⁸ Usp. *VC* 70.

¹⁹ *LG* 46.

²⁰ Usp. *LG* 44.

brazili na dobro ljudske osobe. Naime, manji brat po svom pripadanju Gospodinu nipošto ne postaje tuđ ili beskoristan u zemaljskoj državi²¹.

Formacija nastoji odgajati na odgovoran način slobodu, po dinamičnom hodu koji uključuje sve dimenzije osobe i svakodnevnog života, i prateći manjega brata da «postane odgovoran u prihvaćanju i pounutarnjenju svijju vrijednosti franjevačkog života, sposoban za osobnu samostalnost i inicijativu»²². Svojstveno je za franjevačku pedagogiju, naime, podupirati «progresivnu integraciju između evanđeoskog zakona radikalnosti i poštivanja osobne slobode i izvornosti»²³, kako bi se «u duhovnoj radosti napredovalo na putu ljubavi»²⁴.

Život kao razlučivanje

5. Subjekt, sa svojim željama i potrebama, nalazi se u središtu iščekivanja i težnji, sve raširenijim u različitim kulturama zemlje. Franjevački pogled na čovjeka omogućava dijalog s njima²⁵, na prvom mjestu zbog važnosti što je daje pojedincu²⁶, na kojega gleda kao osobu, izvornu i neponovljivu, sposobnu spoznavati, a povrh svega ljubiti²⁷. U toj perspektivi, svatko otkriva kako je pozvan na život otvoren za odnose s drugima i na postupno otkriće istine, koja raste i čiji nismo mi ljubomorni posjednici²⁸. Ovaj pogled omogućava čuvati i promicati bogatstvo raznolikosti i različitosti pred bilo kakvim pokušajem ujednačavanja. Bratstvo je mjesto u kojem treba

²¹ Usp. *LG* 46.

²² *RFF* 40.

²³ *RFF* 55.

²⁴ *LG* 43.

²⁵ Usp. *RS* 74.

²⁶ Usp. *RS* 51-52.

²⁷ Aleksandar Haleški: «Potpuni mir se ne nalazi u spoznaji nego u ljubavi», *Summa Theologica*, Tomus IV, Ad Claras Aquas, 1948, str. 504.

²⁸ Bl. Ivan Duns Skot: «Spoznaja istine raste neprestano na putu ljudskog razvoja», *Ordinatio* IV, d. 1, q. 3, n. 8 (ed. Parisien., vol. XVI, str. 136a).

naučiti izricati osobnu i zajedničku dimenziju: ona ostaje, naime, «povlašteno mjesto za prepoznavanje i prihvaćenje volje Božje»²⁹.

6. U različitim životnim prigodama manji brat, više nego prilagoditi se izvanjskim vrijednostima ili moralnim kodeksima, pozvan je, kao svaki krštenik, dopustiti da ga pokrene Kristov Duh te da ostane otvoren za njegovo djelovanje³⁰, učeći «razabirati što je volja Božja, što li je dobro, Bogu milo, savršeno»³¹. Osoba postaje protagonist vlastitog rasta, sposoban odlučivati kao odrastao ono što želi učiniti s vlastitim životom. Otvorena za dijalog i razlučivanje s drugima, a povrh svega s Gospodinom povijesti, savjest – koja je «čovjekovo svetište»³² – ostaje posljednja instanca njegovih odluka. U to mjesto sveti Franjo upućuje majčinskom osjećajnošću brata Leona, nakon što mu je rekao: «Na koji god način ti se čini da ćeš bolje služiti Gospodinu Bogu i slijediti njegove stope i njegovo siromaštvo, učini to s blagoslovom Gospodina Boga i iz poslušnosti prema meni»³³.

U trajnom i odgovornom ostvarenju slobode izbora, manji brat vidi život ne kao jednostavni slijed “točaka” odijeljenih jedna od druge, nego kao put nikada dokraja dovršen ovdje te koji zahtjeva svjesne odabire i ozbiljno razlučivanje, u slušanju Riječi i u svjetlu znakova vremena. Plod tog traganja nadahnio je Franjin odgovor nakon što je čuo Evandjelje u Porcijunkuli: «Ovo je ono što hoću, ovo je ono što tražim, ovo želim vršiti svim srcem!»³⁴, kako bi pristupio Gospodinovu projektu što ga Gospodin ima za svakoga i za svijet.

²⁹ Usp. *SVP* 20e.

³⁰ Usp. *Rm* 8,14.

³¹ *Rm* 12,2.

³² *GS* 16.

³³ *PLe* 3.

³⁴ *1Čel* 22.

Život kao mjesto trajnog rasta

7. Manji brat raste u «slobodi učenja za vrijeme čitavog života, u svakoj dobi i razdoblju, u svakom ljudskom okruženju i kontekstu, od svake osobe i od svake kulture, kako bi dopustio da ga pouči svaki komadić istine i ljepote oko njega»³⁵. Svakodnevni život, sredina i povijesni kontekst u kojem se živi, jest izvorni i vlastiti prostor trajne formacije kako bi se živjeli vlastiti poziv i poslanje, promičući proces osobne preobrazbe. To uključuje posebnu pomniju spram svake životne dobi i stanja³⁶, u kojima je manji brat pozvan izraziti svoju vjernost Bogu i čovjeku, i zahtjeva pozornu uskladbu između trajne formacije i one početne: naime, «formacija nije više samo *pedagoško* vrijeme pripreme za zavjete, nego predstavlja *teološki* način promišljanja smoga redovničkog života, koja u sebi nikada nije dovršena»³⁷.

³⁵ *PoK* 15.

³⁶ *Usp. VC* 71.

³⁷ *PoK* 15.

Poglavlje II.
***Braća neka se međusobno jedan prema
drugome pokažu domaćima***
(PPr 6,7)

BRATSTVO KAO RADOSNA VIJEST

Pozvani biti s Gospodinom

8. «Franjini nam spisi i drugi tekstovi svjedoče da se u središtu franjevačkoga života nalazi iskustvo vjere u Boga, ostvareno u osobnom susretu s Isusom Kristom. Cijeli evanđeoski program, s koje ga god strane promatrali (molitva, bratstvo, siromaštvo, nazočnost među ljudima), uvijek upućuje na vjeru»¹.

Poziv da se «bude s Kristom Isusom», jest životna sredina u kojoj je moguće navijestiti Evanđelje životom i riječju. Manji brat hrani dar vjere povrh svega molitvenim čitanjem Riječi Božje, susretom s uskrsnim Gospodinom koji djeluje u sakramentalnim znakovima slavljenim u zajedništvu s Crkvom, susretom s osobama s kojima dolazi u dodir, ljepotom stvorenja i životnim iskustvima².

Ova ista vjera očituje se u posebnoj pomniji spram prihvaćanja «misterija samoga sebe u odnosu na «drugoga», na takav način da se povijest, osobna i društvena, preobražava u živo mjesto u kojemu se duh molitve i pobožnosti treba utjelovljivati i gdje se treba učiti umijeće razlučivanja»³. Njegujući utjelovljenu duhovnost, manji brat živi iskustvo vjere u

¹ Mad 5.

² Usp. RFF 66.

³ RFF 67.

kontekstu bratstva te u zauzetom i velikodušnom služenju gubavcima našega vremena, učeći iščitavati vlastiti život i povijest u koju je uronjen polazeći od pogleda vjere⁴.

9. Manji brat doživljava tako kako je «bratsko zajedništvo, prije nego sredstvo za određeno poslanje, *teološki prostor* u kojemu se može iskusiti mistična prisutnost uskrslog Gospodina»⁵. Sve to prolazi također preko bogatstva i krhkosti bratskih odnosa, u kojima valja prepoznati ljepotu primljenog poziva i neprestano provjeravati odgovor na dar obraćenja.

Kako bi se raslo u vjeri i razvijalo zdrave i zrele odnose treba naučiti umijeće prihvaćanja samoće u svim životnim razdobljima. Manji brat čuva vremena i mjesta istinske obnove, želeći «iznad svega da ima duh Gospodnji i njegovo sveto djelovanje»⁶, kako bi rastao u iskustvu živog i oslobađajućeg susreta s Gospodinom⁷. U toj “nastanjenoj samoći” manji brat ponovno pregleda osobni i zajednički život te je upravljen da ne živi više sam za sebe, nego za onoga koji je umro i uskrsnuo za nas⁸.

Dar braće

10. Život i sve ono dobro što se događa u njemu jest dar Boga, koji je nadasve razliveno Dobro⁹. U tom svjetlu, dar svakoga brata je bitna sastavnica vlastitog poziva: «I kad mi je Gospodin dao braću, nitko mi nije kazivao što moram činiti, nego mi je sam svevišnji objavio da moram živjeti po načinu svetoga Evandjelja»¹⁰.

⁴ Usp. *RFF* 68.

⁵ *VC* 42.

⁶ *PPr* 10,8.

⁷ Usp. *RFF* 67.

⁸ Usp. *2Cor* 5,15.

⁹ Usp. *OR* 1.4.6.14.39; usp. također: SV. BONAVENTURA, *Itin* c.VI n.2; I Sent d.45 a.2 q.1 concl.

¹⁰ *OR* 14.

Dar braće treba besplatno prihvatiti u uzajamnoj ljubaznosti. U kulturi koju obilježava potrošački mentalitet koji se uvlači i u osobne odnose, manji brat je pozvan biti svjedok izvlaštenja: u služenju bratu uzvraćamo sve Svevišnjemu¹¹.

Kao i svi “snovi” Božji, bratstvo je dar i ujedno zadaća koja proziva našu odgovornost. Graditi na postojan način bratstvo nije prvenstveno pitanje satnica i ustroja; to uključuje iskreno slušanje Gospodinova poziva koji nas izvodi iz naših sigurnosti te nas stavlja na put kako bismo se usudili, s «jasnoćom i smjelošću», živjeti *ovdje i sada* utopiju sveopćeg bratstva u svojoj konkretnoj stvarnosti, zajedno s braćom s kojima nam je zapalo živjeti upravo *danas*.

11. Bratstvo se predstavlja, već od početaka Reda, kao ono koje tvore «manji»; stoga stav malenosti omogućava nam da prihvatimo očitovanje Drugoga u drugome¹². Ostaviti stvarima slobodu da postoje, a da se ne upadne u nagon manipuliranja i pridržavanja postaje način kako živjeti danas trajnu suvremenost karizme.

Ovaj stav vrijedi na poseban način za umnu i osjećajnu formaciju, nužnu kako bi se vedro živio slobodni odgovor na dar posvećene čistoće, na koju samo ljubav Božja može pozvati u presudnom obliku¹³. U svakoj životnoj dobi manjega brata treba naći prikladna posredništva kako bi se obnovili i produčili odgovori na taj dar.

Živjeti u milosrđu

12. Pozvan da se raduje daru bratstva te da ga izgrađuje kao znak Kraljevstva, manji brat ostaje svjestan svojih ograničenja i grijeha. Otac milosrđa ga prihvaća, ljubi i oprašta mu, a on kao takav uči prepoznavati i prihvaćati svoje osobne sla-

¹¹ Usp. *PBr* 29.

¹² Usp. *Ggp* 28-30.

¹³ Usp. *ET* 13.

bosti te opraštati sebi i drugima. Gospodin zove poznavajući ono što čovjek jest i što može postati, dok traži da se izgrađuje bratstvo s *tom* braćom, takvima kakvi su i s onim što mogu postati! Realizam i teološka nada prate rast dara poziva.

Obilježena često međuljudskim sukobima, bratstvo se pokazuje upravo kao povlašteno mjesto za «iskazivati milosrđe», kako bi se i negativno pretvorilo u prigodu rasta: stanje nesavršenosti bratstava ne treba obeshrabruti¹⁴. Propituju Franjin primjer i riječ. U Pismu ministru, teškoće u bratstvu viđene su kao milost¹⁵, ne toliko zbog onoga što je bolno koliko zato što nudi ministru mogućnost da bude milosrdan, iskazujući tako samu stvarnost da je stvoren na sliku Božju.

Milosrđe uči da se ne stavljaju rokovi i načini ničijem obraćenju («i u tome ih ljubi i ne želi da radi tebe budu bolji kršćani»¹⁶), nego da se poštuju različiti ritmovi i putevi svakog brata i bratstva.

13. U svijetu koji razdiru mržnja, diskriminacija i odbacivanja, ponuda smilovanja onomu tko ga traži i onomu tko još ne uspijeva¹⁷, može obratiti bratstva u mjesta prihvaćanja za tolike koji doživljavaju sud, osudu i odbačenost zbog svoga stanja ili životnih odabira. Iz tih razloga trajna formacija je pozvana posvetiti posebnu skrb posebnoj «formaciji za milosrđe», kako bi bili sposobni, kao što traži sveti Franjo, «pri-rući Gospodinu» braću¹⁸.

Zajednička karizma

14. *Činiti milosrđe* je stav kojim sveti Franjo susreće drugoga, onako kako je Krist susretao čovjeka. Bratstvo se nudi, dakle, kao kuća i škola zajedništva, u kojoj valja spojiti jedinstvo

¹⁴ Usp. *BratŽiv* 26.

¹⁵ Usp. *PMin* 2.

¹⁶ *PMin* 7.

¹⁷ Usp. *PMin* 8-9.

¹⁸ Usp. *PMin* 10.

i različitost. U sadašnjoj stvarnosti svijeta i Crkve pokazuje se od životne važnosti rasti u duhu zajedništva i suradnje s različitim subjektima, kako crkvenim tako i onim druge vrste, kako bi se promicao susret s drugačijim od nas. Trajna formacija je pozvana promicati, po sve zrelijoj osjećajnosti, puteve koji omogućavaju rast mentaliteta zajedništva i suradnje s drugim, susrećući stvarnost i osobe franjevačke obitelji, zajednica i crkvenih pokreta, osim s muškarcima i ženama dobre volje s kojima valja poticati ono što podupire i prati ljudska prava¹⁹.

¹⁹ Usp. VC 52-54.

Poglavlje III. ***Kao tuđinci i stranci*** (PPr 6,2)

BRATSTVO NAVJEŠTAJ BLAŽENSTAVA

U srcu Evanđelja

15. Bratstvo, radosna vijest i sjeme Kraljevstva, objavljuje se i kao naviještaj i proroštvo zajedništva u svijetu tako razdijeljenom i ranjenom, iako otvorenom novim putevima prema miru, pravdi, poštivanju stvorenja. Živjeti traganje za licem Gospodnjim kao manji, u bratskom zajedništvu i u služenju, poglavito malenima i siromašnima, jest put što ga prosvjetljava duh blaženstava.

Trajna formacija prati rast franjevačkog života koji je potpuno nasljedovanje siromašnog i raspetog Krista, sjećanje na trajnu želju što je cijela Crkva nosi da se izruči duhu blaženstava: «bez ovog konkretnog znaka, ljubav koja pokreće cijelu Crkvu dovela bi se u opasnost da se ohladi, spasenjski paradoks da otupi, “sol” vjere da se rastvori»¹. Stoga, posvećenim osobama je povjerena posebna zadaća «na sjajan i jedinstven način da se svijet ne može preobraziti i prinijeti Bogu bez duha Blaženstava»².

Mirotvorci

16. Franjevci, po ljubavi koja dolazi od Duha, pozvani su prije svega kao manji da služe i da se pokoravaju jedni drugima³, u uzajamnom praćenju te učeci se u bratstvu suočavati,

¹ ET 3.

² VC 33.

³ Usp. NPr 5,13.

upravljati i rješavati sukobe bez kidanja sveze zajedništva. Samo bratstvo, stoga, postaje prvo mjesto za formaciju u kojoj je franjevcu, u duhu blaženstava, dano da živi izmirenje, dokidajući svaki oblik nejednakosti i nepravde među braćom. Ono tako postaje znak uvijek mogućeg dijaloga i zajedništva sposobnog uskladiti različitosti. Međunarodna i međukulturalna bratstva su očitovanje te stvarnosti⁴.

U toj istoj logici, «pokorni svakoj ljudskoj ustanovi radi Gospodina»⁵, kad idu svijetom, braća neka nastoje uvijek biti «blagi, miroljubivi, čedni, krotki i ponizni»⁶, živeći u ovom svijetu svoj poziv da budu «naznatni i sluge»⁷ te noseći u srcu želju da podjele usud s onima koje društvo smatra takvima. U tom trajnom obraćenju u kojem se postaje manji, kako bi uistinu postali braća posljednjima, trajna formacija je izvrsna pomoć kako bi se pronašli konkretni i prikladni oblici za naše vrijeme, kojima iskazati tu uzajamnost, promicati pravdu i mir, očuvanje stvorenoga i optužiti, na nenasilan način, grješne strukture koje tlače najsiromašnije i slabe.

17. Malenost je u osnovi odnosa franjevac sa sredinom u kojoj žive. Slijedeći primjer svetoga Franje, koji je smatrao kako se ne treba pokoravati samo Ocu i braći, nego cijelom nau-
mu što ga je Bog predvidio sa stvorenim⁸, posebnu pozornost franjevci pridaju skrbi za stvoreno. U vremenu u kojem iskorištavanje okoline što ga čini čovjek poprima zastrašujuće razmjere, manji brat uči gledati na prirodu kao na dragocjeni dar Božji, koji želi zaštititi i traži od svih da ga poštuju⁹.

U svakodnevnom životu postoje različita sredstava kojima se može služiti kako bi se podigla svijest i o potrebi djelatnog zauzimanja u promicanju pravde, mira i u skrbi za stvoreno:

⁴ Usp. VC 51.

⁵ *IPt* 2,13; usp. *NPr* 16,6.

⁶ *PPr* 3,11.

⁷ Usp. *OR* 41.

⁸ Usp. *PKr* 14-18.

⁹ Usp. *GGKK* 71.

osobni, bratstveni, provincijski projekt života; nacrti trajne formacije te tečajevi posadašnjena; provincijski i mjesni kapitulji. Braća znaju, uz to, kako nisu sami u tom zalaganju, nego da ga dijele sa svom franjevačkom obitelji, u kojoj živi način života što ga je svevišnji objavio Franji¹⁰, s različitim crkvenim ustanovama i sa svim onim ljudima koji, na različite načine, poduzimaju pothvate u korist tih vrijednosti. Trajna formacija, stoga, osim što nastoji da se braća, rastući u malenosti, otvore potrebama PMCS, promicat će i podupirati suradnju sa svim onima koji sudjeluju s tim duhom, unutar i izvan franjevačke obitelji.

Komadić zajedništva

18. Putevi trajne formacije pomažu i potiču braću i bratstva, da postanu svjedoci Evandjelja, s posebnom pomnjom na solidarnost, na upravljanje dobrima te na rast među nama i oko nas ekonomije zajedništva. Rad je za sv. Franju “milost” koju treba prepoznati, prihvatiti i oploditi. U duhu uzvraćanja dobara svevišnjemu, prihvaća se «nužna podložnost “zajedničkom zakonu rada”»¹¹, manualnog i intelektualnog, obavljelog «vjerno i predano»¹², za redovito uzdržavanje i kao podjela svakodnevnog truda mnogih. Na taj način se odgaja i sklonost da se velikodušno potroši vlastiti život i vrijeme, nadilazeći nastojanje da se njeguje osobno duševno-tjelesno blagostanje na isključiv način¹³. U odabiru posla manji brat vodi računa o stanju posljednjih u društvu u kojem se nalazi, daje bratstvu cijelu nadoknadu, živi s povjerenjem u Gospodina koji skrbi za njega. Trajna formacija prati neprestano iskazivanje milosti rada i podjele dobara u bratstvu i sa siromašnima¹⁴.

¹⁰ Usp. *OR* 14; *GGKK* 55 §1.

¹¹ Usp. *ET* 20.

¹² *PPr* 5,1.

¹³ Usp. *SVP* 3.

¹⁴ Usp. *RFF* 24.

Formativna posredništva nastoje među braćom pospješiti rast smisla i provedbe gospodarstva zajedništva, koje polazi od pozitivnog pogleda na dobra stvorenoga, viđena kao darovi koje treba uzvratiti u uzajamnosti.

Poglavlje IV.
***Svima dadnite do znanja da nema
drugoga svemogućega osim njega***
(PBr 9)

BRATSTVO: SJEME KRALJEVSTVA

Evangelizacija horizont trajne formacije

19. Isus, pozvan od Oca za otkupljenje svijeta, pozvao je one koje je on htio, da «budu s njime»¹ te da ih pošalje «po dva»² naviještati Evanđelje. Učenici, u nasljedovanju Isusa učitelja i u podjeli njegova poslanja, oblikovali su se kako bi postali navještitelji Kraljevstva.

Osobni susret s gubavcem, s raspetim u crkvi Sv. Damjana i s Evanđeljem slanja apostola u Porcijunkuli objavljuje Franji poziv da živi po načinu svetoga Evanđelja. S braćom, što mu ih je Gospodin dao na dar, Franjo je prihvatio poziv da idu u Crkvi kao braća i manji nasljedujući siromašnog i raspetog Krista, poslani svima naviještati radosnu vijest Kraljevstva.

Središte franjevačkog navještaja je dakle živa osoba i ime Isusa, koji «prosvjetljuje sjajem navještaj i slušanje njegove riječi (...). Stoga treba naviještati to ime da svijetli, a ne skrivati ga. Pa ipak u propovijedanju ne treba ga naviještati strašljivim srcem i obeščaćenim ustima, nego ga treba čuvati i širiti kao iz dragocjene posude»³.

20. Manji brat prepoznaje kao svoj klostar⁴ cijeli svijet, mjesto naviještanja; pozvan je gledati na zemaljske stvarnosti

¹ Mk 3,14.

² Lk 10,1.

³ Sv. BERNARD SIJENSKI, *Sul glorioso nome di Gesù Cristo*, Discorsi, n. 49, cap. 2.

⁴ Usp. SvS 63.

pogledom “simpatičnim”, ali ne naivnim, te tražiti iznova, zajedno sa svim ljudima dobre volje ono što je pozitivno u stvarnosti u kojoj živi⁵. Ovaj svijet, u kojem već djeluje Duh Božji, jest povlašćena sredina trajne formacije: u njemu želimo živjeti u stilu jednostavne nazočnosti, i kad upoznamo da se to Bogu sviđa, govoriti o «opačinama i krepostima, o kazni i slavi»⁶.

U toj širokoj perspektivi, evangelizacija se pokazuje kao horizont cijelog puta obraćenja manjega brata i stoga trajne formacije. Poslanje nije jednostavno “vanjska” dimenzija našega života. Naime, «sam posvećeni život, pod djelovanjem Duha Svetoga koji je u početku svakoga zvanja i karizme, postaje poslanje, kao što je to bio cijeli Isusov život»⁷.

Bratstvo kuća i škola evangelizacije

21. Franjevačko bratstvo, dar Duha, nastalo je iz slušanja Evandjelja kao škola evngelizacije, u koju su braća pozvani postati učenici Riječi. Naime, «bratsko zajedništvo, koje se oslanja na molitvu i pokoru, [jest] prvo i izvrsno svjedočenje Evandjelja»⁸. Najdjelotvornija evangelizacija jest živjeti kao manja braća, dopuštajući se neprestano oblikovati od Gospodinovih “jasnih riječi”, otvoreni djelovanju njegova Duha, bogati njegovom radošću⁹. Manja braća prepoznaju, «kad se sviđi Gospodinu», vremena i načine za jasan navještaj Evandjelja, «znajući da nitko ne može evangelizirati ako prije ne dopusti da bude evangeliziran»¹⁰. Poslanje se živi u punini u mjeri u kojoj braća poprime duhovnost zajedništva¹¹, učeći povrh svega umijeće da zajedno promišljaju, programiraju i evangelizi-

⁵ Usp. VC 73.

⁶ PPr 9,4.

⁷ VC 72.

⁸ GGKK 87 §2.

⁹ Usp. VC 45; SVP 19.

¹⁰ GGKK 86.

¹¹ Usp. VC 46.

raju¹², u životnom zajedništvu s crkvenom zajednicom u njezinim različitim očitovanjima.

Poslani svi kao manji

22. Bog naš Otac stvorio nas je slobodnima; Isus Krist naš brat nas je otkupio i poslao u svijet naviještati Kraljevstvo Božje, kvasac oslobođenja za one koji su potlačeni. Franjevačko bratstvo naviješta dolazak tog Kraljevstva svojom tihom nazočnošću¹³ te kada, Duh je pokrene, naviješta Radosnu Vijest, prepoznajući Kristovo lice poglavito u siromašnima, koji su naši učitelji¹⁴. Živeći među njima i kao oni ponovno se otkriva slast Evanđelja. Krist je paradigma malenosti¹⁵, on koji «sam sebe “opljeni” uzevši lik *sluge*, postavši ljudima sličan»¹⁶. Potaknuti tim istim duhom vjere¹⁷, braća uče dijeliti «radosti i nade, žalosti i tjeskobe ljudi našega vremena»¹⁸, povrh svega birajući da žive, za ljubav Krista koji je darovao cijelog sebe, među onima koji nastanjuju “mjesta lomova”¹⁹.

Dijalog

23. Manja braća prepoznaju važnost dijaloga u svome životu i poslanju²⁰, živeći kao učenici u nasljedovanju Krista, koji u utjelovljenju «nije se kao plijena držao svoje jednakosti s Bogom»²¹, nego je svojim životom nadišao granice svake podjele i razdvojenosti, prelazeći samu granicu smrti svojim uskr-

¹² Usp. *RFF* 89.

¹³ Usp. *GGKK* 89, §1.

¹⁴ Usp. *GGKK* 93 §1.

¹⁵ Usp. *Ggp* 29.

¹⁶ *Fil* 2,7.

¹⁷ Usp. *2Kor* 4,13.

¹⁸ Usp. *GS* 1.

¹⁹ Usp. *VC* 90; *Gdm* 44; *Ggp* 33.

²⁰ Usp. *GGKK* 95; *IZE* 165-175; *RS* 14i.70-74; *Gdm* 28-32.

²¹ *Fil* 2,6.

snućem. Dok njeguju sklonost za dijalog kao istinsku i pravu ispovijest vjere, braća gledaju na svetoga Franju, brata svakoga stvorenja, koji se usudio nadići samoga sebe u zagrljaju s gubavcem i u susretu sa sultanom.

Sposobnost za dijalog – koji nastaje povrh svega iz komunikacije vjere s Bogom – obilježava i očituje narav braće i manjih, graditelja mira i pomirenja, ukoliko dodiruje sve odnose: sa stvorenim, ljudima, društvom, kulturama, drugim kršćanskim zajednicama i religijama²².

24. Dijalog, budući da je bitni dio franjevačke karizme²³, ima svoje povlašteno mjesto prije svega u bratstvu, koje mu je istinska svakodnevna škola²⁴. Bratski razgovor pomaže otkriti i vrjednovati neponovljivi dar što ga svaki brat nosi u sebi, kako bi ga stavio u službu života i poslanja cijelog bratstva²⁵. U stvarnostima različitih jedinica u Redu valja sve više uzimati u obzir različitosti kulturalnog, narodnosnog, vjerskog podrijetla braće²⁶.

Vjerno provođenje dijaloga vodi prema neprestanom čišćenju srca i pameti, vlastite vjere i poziva. Iz tog razloga potrebna je odgovarajuća formacija i tražanje za sredstvima kako bi postali sposobni za slušanje, vedro prihvaćanje i, u isto vrijeme, dobro poznavanje drugoga²⁷, po franjevačkom gledanju koji vidi vjeru kao stube koje pomažu umu da uzide Bogu, u smislu da vjera prethodi i služi umu²⁸. Riječ je o formativnom putu sposobnom oblikovati dijalošku narav manjega brata bilo na egzistencijalnoj razini (dijalog života, dijalog dje-

²² Usp. *VC* 100-103; *RFF* 33; 74; *Gdm* 28.

²³ Usp. *Gdm* 32.

²⁴ Usp. *RFF* 70.

²⁵ Usp. *Ggp* 36.38.

²⁶ Usp. *RFF* 26.

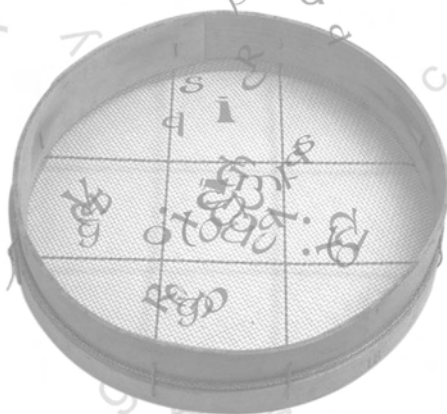
²⁷ Usp. *Gdm* 31.

²⁸ Ovo se razmišljanje nalazi kod svjetovnog franjevca Rajmunda Lulskoga (1233.-1316.) u kontekstu navještaja nekršćanima svoga vremena, koje valja činiti s punim povjerenjem u ljudski um.

lovanja), bilo na duhovnoj i umnoj razini (dijalog teorijske razmjene, dijalog iskustva)²⁹, bilo na razini evangelizatorskog poslanja u njegovim različitim oblicima.

²⁹ Usp. RS 70-74.

DIO II.

Nasljednici puta

(Dj 9,2)

**ŽIVJETI I PLANIRATI
TRAJNU FORMACIJU**

Poglavlje I. **Živjeti prema načinu svetoga Evanđelja** (usp. PPr 1,1)

svakodnevni život

Pripovijedanjem života

25. Kontekst trajne formacije jest onaj redovitog života mjesnog bratstva, uključenog u kulturalni, politički i društveni svijet, koji ostaje prva i najvažnija sredina¹, u kojoj osoba uči da ga oblikuju različite prilike².

Samo mjesno bratstvo živi unutar mreže širih odnosa što ih čine provincije i kustodije, konferencije i sam Red. U njemu se smješta poziv da se podjeli vjera u duhu metodologije Emausa³: «susretati se; razgovarati o onome što nam se dogodilo; uzajamno dijeliti evanđelje; iznova iščitavati Pravilo; moliti i hvaliti Boga «zbog svih njegovih darova»; slaviti bratsko zajedništvo; vratiti se braći u svojim bratstvima kao i braći i sestrama cijeloga svijeta s Radosnom viješću koja je preobrazila naše živote»⁴.

Nije dovoljno pripremiti rokove i ostvariti formativne pothvate, ako nema sposobnosti da se podijeli život. Sva posredništva osobne i institucionalne naravi⁵, korisna su u mjeri u kojoj podupiru put bratskog odnosa i sudjelovanja.

26. Dva su područja koja čini se bolje podupiru provedbu pripovijedanja života: slavlje liturgijske godine i bratski susreti.

¹ Usp. RFF 109.

² Usp. PoK 15.

³ Usp. Ggp39-47.

⁴ Ggp 45.

⁵ Usp. Ggp 51.

Priopćavanje života nalazi svoj duboki smisao u velikom pashalnom pripovijedanju liturgijske godine, koja postaje tako i pedagoški put nadohvat svima. Naći se svakoga dana kako bi čuli Riječ, slavili liturgiju časova i Euharistiju, vodi nas, naime, u stupnjevito osobno i zajedničko dozrijevanje⁶.

Susreti bratstva su važni trenutci u kojima se uči umijeće pripovijedanja života, polazeći od podjele onoga što se svakodnevno doživi, od zajedničkog poslanja, od radosti i napora svakoga od braće i bratstva. Mjesni kapitul tako može postati mjesto susreta, pripovijedanja, zajedničkog razlučivanja i konkretnih odabira; mjesto u kojem molitveno čitanje Riječi nadahnjuje braću i čisti im srca po provjeri i preinaci svakodnevnih odabra života i poslanja, u svjetlu prioriteta Reda.

Na putu razlučivanja

27. «Formacija manjega brata za evanđeoski život je put usklađen, postupan i dosljedan, koji se odvija na zajedničarskoj i osobnoj razini tijekom cijelog života»⁷, u različitim njegovim dobima i prijelazima⁸, a zahvaljujući posredništvu na koje je trajna formacija pozvana ponuditi, vodeći računa o mnoštvu mogućih puteva.

U kontekstu bratstvenog svakodnevnog života, pokazuje se kao sredstvo posebno djelotvorno takozvani “projekt života”, koji želi pratiti na osobnoj, mjesnoj i provincijskoj razini rast u zvanju i ponuditi smjernice sa svrhom konkretnih odabira. Priznajemo tako da smo pozvani nasljedovati Krista «unutar “evanđeoskog projekta”, ili karizmatskog, što ga nadahnjuje Duh a potvrđuje Crkva»⁹, čiji projekti života mogu postati korisna posredništva.

Uzima ga se kao okvir unutar kojega valja razviti različita

⁶ Usp. *PoK* 15

⁷ Usp. *RFF* 62.

⁸ Usp. *RFF* 117-118.

⁹ *SVP* 9.

posredništva vlastita trajnoj formaciji. Ovo što slijedi su osnovne crte polazeći od kojih je moguće izraditi projekte na različitim razinama: osobnoj, bratstvenoj, provincijskoj, vodeći računa o evangelizatorskoj dimenziji i poslanju koje ih sve prožima.

A. Osobni projekt

Svrha: poosobljena pratnja procesa koji se tiče poziva, kako bi se razvile sljedeće dimenzije:

- Dimenzija antropološko-egzistencijalna: uzeti život u vlastite ruke i biti odgovoran za vlastiti usud.
- Dimenzija psihološka: upoznati se, prepoznati se i prihvatiti se kako bi se izliječili.
- Dimenzija društvena: poznavanje i iskustvo društvene, gospodarske i političke stvarnosti u kojoj se živi.
- Dimenzija poziva: živjeti nasljedovanje Isusa.
- Dimenzija franjevačka: nasljedovati Evandjelje u bratstvu i malenosti.
- Dimenzija misijska: razlučivati volju Božju, kako bi se uspostavilo Kraljevstvo Božje i njegova pravednost.

B. Bratstveni projekt

Svrha: pratnja cjelovitog rasta bratstva, kako bi se razvile sljedeće dimenzije:

- Dimenzija antropološko-egzistencijalna: živjeti s drugima i dijeliti s njima život, kao povijesna bića i suodgovornina za izgradnju svijeta.
- Dimenzija psihološka: rasti u sposobnosti općenja i stvaranja odnosa.
- Dimenzija društvena: rasti u sposobnosti zajedničkog analiziranja i razumijevanja stvarnosti u kojoj se nalazi polazeći od Evandjelja i siromaha¹⁰.

¹⁰ Usp. GGKK 97,2.

- Dimenzija poziva: zajednički život kao osnovna podrška pozivu. Zajednica smo Isusovih učenika¹¹.
- Dimenzija franjevačka: bratstvo i malenost kao osnovne sastavnice našega načina života; pozvani biti djeca i braća, sluge sviju, siromašni, miroljubivi i solidarni.
- Dimenzija misijska: bratstvo smo u poslanju i poslani iz bratstva preobraziti, ozdravljati i uspostavljati Kraljevstvo Božje.

C. Provincijski projekt

Svrha: pratnja našega provincijskog puta, kako bi razvili sljedeće dimenzije:

- Dimenzija antropološko-egzistencijalna: karizma nalazi neprestano trajanje u instituciji (dijalektika karizma-institucija).
- Dimenzija psihološko-društvena: cijelo provincijsko bratstvo je na putu, poštujući različite ritmove. Taj se proces živi predviđajući budućnost kako bi se izbjegle improvizacije.
- Dimenzija zvanja: provincijsko bratstvo je oslonac naše institucionalne pripadnosti, unutar kojega smo pozvani naviještati Kraljevstvo, pa i prijavljivanjem struktura koje priječe da budemo sredstva oslobođenja u povijesti.
- Dimenzija franjevačka: provincija je bratstvo unutar Reda i u životnom zajedništvu s Crkvom¹², u koju smo poslani izgrađivati sveopće bratstvo, naviještajući mir, uspostavljajući pravdu i očuvanje stvorenoga.
- Dimenzija misijska: provincija ne živi za sebe, nego u službi Kraljevstva. Naš je klaustar svijet, u kojem valja živjeti u stavu putništva. Siromasi su naši prvi primaoci i oni nas evangeliziraju¹³.

¹¹ Usp. *Mk* 3,13-16.

¹² Usp. *NPr, Prolog*.

¹³ Usp. *GGKK* 66,1; 93,1; 97.

Poglavlje II. **Započnimo, braćo** (1Čel 103)

CILJEVI TRAJNE FORMACIJE

Opći cilj

28. Opći cilj trajne formacije je onaj da prati neprestani put stvaralačke vjernosti životu po Evanđelju našega Gospodina Isusa Krista u Crkvi i u svijetu, omogućavajući «svoj braći (...), pod djelovanjem Duha Svetoga», neprekinuto nasljedovanje «Krista po uzoru života i Pravilu svetoga Franje¹.

Ratio Formationis Franciscanae ističe ovaj cilj tvrdeći da: «Osnovni cilj trajne franjevačke formacije jest: animirati, hraniti i podupirati – kako u pojedincu tako i u zajednici – vjernost prema vlastitome pozivu u svim dimenzijama ljudskoga, kršćanskog i franjevačkog života, u duhu Reda i njegova poslanja za izgrađivanje Kraljevstva Božjeg u vremenima i prilikama koje su u stalnom mijenjanju»².

Specifični ciljevi

Duh molitve i pobožnosti

29. Trajna formacija podupire put vjernosti nasljedovanju Krista, slobodno prihvaćene, pomažući da dozrije kontemplativni pogled, kako bi se prepoznala prisutnost Božja u povijesti i životu braće: To uključuje:

¹ Usp. GGKK 126.

² RFF 110.

a. osobna razina

- Pratiti manjega brata do iskustva poosobljene i duboke vjere, koja omogućava osobni susret s Isusom Kristom u Pismima, u različitim događajima, u braći, u siromasima, u Euharistiji i svemu stvorenome, po trajnom razlučivanju kako bi se prepoznalo djelovanje Duha, potaknuti dubokim crkvenim osjećajem³.
- Vrjednovati slavljenje liturgijske godine a time i sakramenata, poglavito Euharistije i ispovijedi.
- Formirati za molitveno čitanje Riječi, u školi Blažene Djevice Marije, naše sestre u vjeri, prve Kristove učenice i istinske učiteljice u životu po Duhu⁴.
- Odgajati u različitim životnim razdobljima «prihvatanje osobnih razdoblja samoće i kontemplacije kao dar i potrebu živoga susreta s Gospodinom»⁵, zajedno sa sabatskim vremenom (npr.: nakon 25 godina zavjetovanja, itd.).

b. bratstvena razina

- Čuvati bratsko ozračje koje pomaže živjeti «duh svete molitve i pobožnosti»⁶, tražeći načine kako bi došao do izražaja danas, u Crkvi i u svijetu, naš poziv da postanemo sveti zajedno kao bratstvo⁷.
- Staviti molitvu u središte bratstvenoga života, poglavito Euharistiju i Liturgiju časova, slavlja otajstva spasenja što ga je Krist ostvario⁸, skupa sa zajedničkim slavljem sakramenta pomirenja.
- Odgajati za redovito molitveno čitanje Riječi Božje u bratstvu (tjedno, mjesečno itd.).

³ Usp. *RFF* 12,66.67; *Ggp* 53.

⁴ Usp. *RFF* 16.

⁵ *RFF* 67 e 69.

⁶ *PPr* 5,2.

⁷ Usp. *IKor* 1,2; *Gdp* 42-45.

⁸ *RFF* 14.

- Vrijednovati molitvu s narodom Božjim i usvojiti zdrave oblike pučke pobožnosti kako bi se hranio kršćanski život kako vjernika tako i vlastiti⁹.

c. društvena razina

- Njegovati kontemplativni pogled na svijet i na njegove suprotstavljenosti ostavljajući da slavlje Kristova otajstva koje živi u Duhu bude nastanjeno nadama i tjeskobama muškaraca i žena našega vremena, kako bi se otkrila Božja prisutnost u povijesti i u prirodi te kako bi se tražilo Kristovo lice u siromasima.

Zajedništvo bratskoga života

30. Trajna formacija podupire put vjernosti nasljedovanju Krista, slobodno prihvaćenog, pomažući živjeti bratski život kao bitnu sastavnicu naše karizme i kao životno ozračje franjevačke formacije¹⁰. To uključuje:

a. osobna razina

- Pratiti put odgoja za slobodu svakoga kako bi rastao kao *osoba-u-odnosu*, sposobna prihvatiti sebe i druge, u duhu iskrene blizine¹¹.
- Formirati brata da dijeli vlastiti put vjere u zajedničkom dijalogu, pa i u bratskom ispravljanju i preinaci života¹².
- Njegovati ljubaznost i pomnju spram drugoga, kao dimenziju cjelovite ljudske zrelosti.

b. bratstvena razina

- Promicati redoviti život bratstva kao osnovno posredništvo trajne formacije.

⁹ Usp. *GGKK* 27 §1.

¹⁰ Usp. *RFF* 70 §1.

¹¹ Usp. *RFF* 17.

¹² Usp. *RFF* 73.

- Postupno odgajati bratstva i njihove poticatelje za dijalog i na priopćavanje života i vjere¹³, skupa s upravljanjem sukoba.

c. društvena razina

- Promicati duh bratstva, naviještajući Kraljevstvo u svijetu podijeljenom i nasilnom, punom sukoba, nemira i onih koji trpe zbog tolikih rana nanesenih stvorenome.
- Podupirati braću da postanu braća svih ljudi i svakoga stvorenja, u duhu malenosti, jednostavnosti, radosti i solidarnosti¹⁴.
- Formirati bratstva otvorena za podjelu karizme i različitih oblika suradnje s drugim članovima franjevačke obitelji, sa svjetovnjacima i s ljudima dobre volje, u duhu uzajamnog prihvaćanja i evanđeoske ljubaznosti.

Malenost, solidarnost i siromaštvo

31. Trajna formacija podupire put vjernosti nasljedovanju Krista, slobodno prihvaćenom, pomažući otkriti narav malenosti kao obilježja našega odnosa s Bogom, s braćom, sa svim ljudima, po umjerenom i solidarnom životu, te navještaj mira. To uključuje:

a. osobna razina

- Odgajati se za malenost kao bitnu sastavnicu vlastitog poziva kako bi živjeli miroljubivi u siromaštvu, poniznosti i blagosti, bez moći i povlaštenosti¹⁵, sposobni za slušanje i dijalog, za skrb za stvoreno.
- Formirati za štedljiv i uistinu siromašan život u korištenju dobara, po manualnom i intelektualnom radu, upornom i ozbiljnom, kako bi se uzdržavala bratst-

¹³ Usp. *Ggp* 51.

¹⁴ Usp. *RFF* 21.

¹⁵ Usp. *RFF* 22.

va i dijelila dobra koja se imaju sa siromasima i potrebitima¹⁶.

b. bratstvena razina

- Živjeti u bratstvu pravednost i mir prije svega u međusobnim odnosima, svjedočeći u svakodnevnom stil nenasilnog, jednostavnog, ekološkog i solidarnog življenja.
- Promicati u mjesnim bratstvima i u jedinicama iskustvo stvarne podjele sa siromasima našega vremena, po djelatnoj, molitvenoj, otvorenoj, krotkoj i radosnoj nazočnosti među njima¹⁷.

c. društvena razina

- Formirati po izričitim odabirima za siromašne, odgajajući se za slušanje posljednjih i propitujući se za uzroke različitih oblika siromaštva i odbačenosti.
- Formirati kako bi braća mogli postati mirotvorci¹⁸ i sredstava pomirenja¹⁹ u društvu.
- Formirati kako bi se živjeli konkretni oblici podjele i solidarnosti, kako bi oni što su bez glasa naučili ga poprimiti, nadilazeći različite oblike nepravde.

Evangelizacija i poslanje

32. Trajna formacija podupire put vjernosti nasljedovanju Krista, slobodno prihvaćena, pomažući da dozrijeva poziv vlastit Redu za naviještanje Evanđelja životom i Riječju, u zajedništvu s Crkvom. To uključuje:

a. osobna razina

- Promicati u svakom bratu gorljivost za Boga i za svakog čovjeka, posebno za najsiromašnije i one koji trpe ili su beznadni.

¹⁶ Usp. *RFF* 24.

¹⁷ Usp. *RFF* 82.

¹⁸ Usp. *GGKK* 68.

¹⁹ Usp. *GGKK* 70.

- Omogućiti objedinjenje darova svakoga brata u poslanju vlastitu Redu, koje je uvijek karizmatško, višestruko i različito²⁰.
- Poticati u svakome smisao vjernog i zauzetog zajedništva s Crkvom, sudjelujući u njezinu poslanju njegujući franjevačku karizmu²¹.
- Odgajati vlastiti poziv u stvarnoj kulturalnoj sredini, i po upoznavanju i vrjednovanju vrednota naroda među kojima se živi²².

b. bratstvena razina

- Prepoznati bratstvo kao prostor u kojem svaki brat živi Evandjelje, pozvan obavljati vlastito poslanje u ime bratstva, tako da braća u njemu sudjeluju²³.
- Nastojati da bratstvo živi vlastitu karizmu u kontekstu mjesne Crkve, doprinoseći rastu njezina svjedočanstva.
- Hraniti prikladnim sredstvima poziv na misijsku evangelizaciju vlastitu našoj karizmi, po međunarodnim dimenzijama Reda.

c. društvena razina

- Pobojšati dijalog i komunikaciju s ljudima našega vremena, kako bi omogućili navještaj Evandjelja u promijenjenim društvenim i kulturalnim sredinama.
- Naučiti čitati trenutne promjene u svijetu i kritički preuzeti vrijednosti različitih kultura, kako bi se otvorili globalnom pogledu na povijest, dok se djeluje u mjesnoj sredini.
- Zadržati otvorenost srca i uma kako bi se vidjela i vrjednovala počela novina koja se pojavljuju na putu Crkve i svijeta, kao bismo ih preuzeli evanđeoskom smjelošću.

²⁰ Usp. *Ggp* 38.

²¹ Usp. *RFF* 31.

²² Usp. *RFF* 33.

²³ Usp. *RFF* 19.

Formacija

33. Trajna formacija podupire put vjernosti nasljedovanju Krista, slobodno prihvaćena, nastojeći oko cjelovitog rasta osobe u različitim životnim razdobljima i bratstvima, mjesnom i provincijskom, po njezinim vlastitim osobinama. To uključuje:

a. osobna razina

- Usmjeravati, u svjesnom služenju slobodom, prema pristajanju na evanđeoske odabire izrečene u različitim životnim razdobljima, na putu prema punoj ljudskoj, kršćanskoj i franjevačkoj zrelosti.
- Potaknuti osobne puteve upoznavanja sebe, poosobljenu pratnju u različitim životnim prigodama, provjeru i ponovno zadobivanje vlastitog zdravlja u posebnim trenucima.

b. bratstvena razina

- Omogućiti posvješćivanje kako se formacija odnosi i uključuje cijelo bratstvo u njegovim različitim razinama, a ne samo pojedinca.
- Bdjeti i pratiti stanja tjelesnih, moralnih, psihičkih nevolja, kao i onih koje se odnose na zvanje braće.

c. društvena razina

- Slijediti formativno viđenje i djelovanje otvorenije za društvene, političke, društvene, kulturološke i vjerske stvarnosti čovječanstva u kojima smo pozvani živjeti kao stranci.

Poglavlje III.
Ljubio ih je do kraja
(Iv 13,1)

SREDSTVA TRAJNE FORMACIJE

Osoba na putu obraćenja

34. Povlašteno mjesto rasta svakoga jest redoviti život po činima u kojima se osoba stavlja u odnos s drugima i s okruženjem. Osnovno posredništvo jest *živjeti do kraja* vlastito postojanje sa svim njegovim darovima, njegovim krizama, njegovim sukobima: po svemu tome sam Bog dolazi nam u susret i stavlja nas u stanje preobrazbe i osobnog rasta.

Posredništva vlastita trajnoj formaciji jesu ova životna djelovanja koja stavljaju u «trajni proces rasta i obraćenja koji obuhvaća cijeli život osobe»¹, vodeći računa o trenutnom stanju i o konkretnom kontekstu u kojem manji brat živi sa svojim bratstvom i u dijalogu s ljudima svoga vremena².

35. Svakodnevni život mjesnog bratstva je prvo posredništvo trajne formacije koja uistinu želi doprijeti do osobe i preobraziti je. Projekt trajne formacije svjesno traži osim njege i strateška posredništva (različiti pothvati, putevi, itd.), koje treba izraditi vodeći računa o trenutnim prilikama, o potrebama i snagama svakoga pojedinca i bratstva. Treba dovesti u vezu osnovno posredništvo redovitog života i ona strateška posredništva, imajući na umu da glavni subjekt ostaje osoba manjega brata u različitim životnim dobima.

¹ RFF 2.

² Usp. RFF 33.

Formativna posredništva zahvaćaju cijelu osobu

36. Prije svega postoje *posredništva upravljena srcu*, budući da ljudski, vjerski i rast zvanja zahtjeva ne samo posadašnjenje ideja, nego povrh svega preobrazbu srca, učeći «da se čuju i drugi, da im se priopće vlastite misli, da se razmotri i procjeni prijedeni put, da se zajedno razmisli i programira»³.

Posredništva upravljena prosvjetljenju glave/pameti uključuju um i potrebna znanja kao bi ostali otvoreni na kritički način za nove kulturalne kontekste, ideje, antropološke i teološke osnove, tekuće promjene u društvu, itd. Iskustvo stvarnoga svijeta i ona susreta sa siromašnima nezamjenjiva su za ovu vrstu uključivanja.

Posredništva upravljena rukama i nogama, kojima manji brat nastoji usvojiti nove vještine i sposobnosti, potrebna su kako bi naučio stjecati stvarnu sliku o sebi (samo-spoznaja), uporabiti sposobnost za bratski život (komunikacija, ljudski odnosi, rješavanje sukoba, uzajamno prihvaćenje, metodologije zajedničkih projekata, poslanje...) i pripremiti se za poslanje (profesionalne duševne snage).

Slijede neka posredništva razdijeljena u pet razreda koja su već prikazana u specifičnim ciljevima. Na poseban način nude se neka sredstva koja su osobito važna za usklađenu i obnovljenu formaciju.

Duh molitve i pobožnosti

37. Kako bi duh molitve i pobožnosti postao uistinu prvi prioritet, veoma je važno:

- a. usmjeravati braću da žive duboka iskustva molitve, kako bi obnovili život i praksu osobne molitve;
- b. ponuditi osobitu formaciju o teologiji i slavlju liturgijske godine te sakramenata, njegujući istinski liturgijski osjećaj⁴;

³ *BratŽiv* 31.

⁴ *Usp. RFF* 68.

- c. promicati zajednička slavlja sakramenta pomirenja, po uputama biskupskih konferencija;
- d. ponuditi bratstvima pomagala za molitveno čitanje Riječi Božje u bratstvu;
- e. promicati odgovarajuću teološku formaciju, njegujući sposobnost produbljivanja Svetog pisma, velikih spisa kršćanske i franjevačke tradicije, crkvenog učiteljstva i glasova koji dolaze iz drugih religijskih i kulturoloških naslijeđa;
- f. upriličiti na razini jedinice, konferencije i Reda sabatske godine (npr.: za obljetnice zavjetovanja, po životnim dobima i po vrsti dužnosti i službi, itd.);
- g. voditi računa o životnim ritmovima bratstva, što ih je projekt života odredio, o prikladnim vremenima za meditaciju i duhovne vježbe, u suglasju s liturgijskim vremenom.

Zajedništvo života u bratstvu

38. Kako bi zajedništvo života u bratstvu uistinu postalo prva sredina u kojem živjeti neprekinuti put formacije, veoma je važno:

- a. promicati odgovarajućim sredstvima u bratstvima duh i provedbu «metodologije iz Emausa», kako bi se omogućio dijalog i podjela života;
- b. pratiti posebnim formativnim trenucima, na provincijskoj i međuprovincijskoj razini, braću u službi gvardijana, s obzirom na zadaću poticanja trajne formacije u mjesnom bratstvu⁵;
- c. formirati za planiranje i ocjenjivanje trajne formacije u mjesnom bratstvu, providajući potrebna sredstva za njezin razvoj⁶, povrh svega godišnjim projektom koji treba izraditi i ocijeniti u skladu trogodišnjeg programa pro-

⁵ Usp. *CPO* 81 51; *RFF* 120.

⁶ Usp. *GGKK* 137 §3; usp. također *GGSS* 2 §2; 10-11; *RFF* 67.

- vincije/kustodije⁷ čiji je svaki gvardijan prvi jamac⁸, skupa s mjesnim kapitulom i drugim prigodama promišljanja, razmijene i dijaloga među braćom;
- d. ponuditi potrebne vještine za redovito slavljenje mjesnog kapitula i drugih obiteljskih susreta koji pomažu bratstvu da se susretne, podijeli, provjeri i projektira život;
 - e. formirati braću i bratstva za specifične trenutke bratskog ispravljanja i preinake života⁹ te za upravljanje i rješavanje sukoba;
 - f. vrjednovati vremena zajedničke rekreacije i svih ostalih iskustava koja pomažu postići punu ljudsku, kršćansku i redovničku zrelost, «u pravome bratstvu»¹⁰.

Malenost, solidarnost i siromaštvo

39. Raznolike i složene prilike današnjeg svijeta zahtijevaju sposobnost kritičkog čitanja znakova vremena¹¹, sa svrhom evanđeoskog razlučivanja koje pomaže gledati svijet kontemplativnim pogledom, sposobnim to jest vidjeti Boga posvuda i u svakomu¹². Stoga je veoma važno:

- a. produbiti na osobnoj i zajedničarskoj razini tematike vezane za pravdu, mir i očuvanje stvorenoga te uočiti sredstva za njihovo ostvarenje, i po susretima i suradnjom sa svjetovnjacima, ljudima dobre volje zauzetima na različitim poljima kulture, gospodarstva, društva i pridošlima iz drugih kršćanskih, religijskih i kulturoloških naslijeđa¹³;

⁷ Usp. *RFF* 116.

⁸ Usp. *RFF* 65.

⁹ Usp. *RFF* 73.

¹⁰ Usp. *GGKK* 39.

¹¹ Usp. *RFF* 32; 106,1c; 222; 240a.

¹² Usp. *RFF* 111.

¹³ Usp. *RFF* 239.

- b. voditi računa, u projektu života koji mjesni kapitul napravi, o povlaštenom odabiru za siromašne, patnike, zaobavljene od ovoga svijeta¹⁴, o zalaganju za pravdu, mir, skrb oko stvorenoga i solidarnosti;
- c. predvidjeti u zajedničarskim projektima trajne formacije (trogodišnjim, godišnjim...) sudjelovanjem u pothvatima vlastitim uredu za *pravdu, mir i cjelovitost stvorenoga* (PMCS) i u oblicima suradnje i s drugim provincijskim i međuprovincijskim tijelima, osim s crkvenim i građanskim ustanovama. Neka te prigode postanu za braću i bratstva istinska i prava formativna mjesta;
- d. promicati sudjelovanje, zajedno s drugim članovima franjevačke obitelji i ljudima dobre volje, u pothvatima PMCS¹⁵ kako bi se poduprla preobrazba grješnih struktura koje uzroče nepravdu (npr.: očuvanje stvorenoga, pozornost na ekološku krizu, na vodu, na energiju, na recikliranje; potpora osnovnim ljudskim pravima; osuda prodaje osoba; poštivanje žena i djece; odbacivanje nasilja i rata; rješavanje sukoba i promicanje izmirenja);
- e. formirati susretima i posebnim pomagalima svu braću, na poseban način gvardijane i ekonome, za transparentnost u upravljanju i korištenju dobara i novca, i po konkretnim odabirima podjele i uzvraćanja¹⁶;
- f. ponuditi prikladna sredstva za rast u umijeću dijaloga, kako bi druge susretali kao manji u suživotu s različitim kulturama, religijama, vjeroispovijestima;
- g. programirati susrete i specifična sredstva kako bi braća i bratstva prihvatili ekološki stil života, koji poštuje i čuva prirodu¹⁷.

¹⁴ Usp. *RFF* 237.

¹⁵ Usp. *GGSS* 41,2.

¹⁶ Usp. *RFF* 81.

¹⁷ Usp. *GGKK* 71; *Gdm*, prijedlog 39.

Evangelizacija i misije

40. Misijska dimenzija našega poziva jest sam redoviti brat-ski život, što ga Duh potiče da iziđe iz sebe, prema svijetu. Na različitim razinama (osobnoj, mjesnoj, provincijskoj, međuprovincijskoj i međunarodnoj) valja uočiti prikladna posredništva za objedinjenje bratstva i evangelizacije te odlučnog iskoraka prema misijama *ad gentes*. Sva braća, klerici i neklerici, u duhu ekleziologije zajedništva, neka se formiraju sa svrhom sve plodnije suradnje u misijama. Za to je veoma važno:

- a. usvojiti potrebne sposobnosti, s doktrinalnog i iskustvenog stajališta, «da bi Evanđelje bilo živo u konkretnoj stvarnosti našega vremena»¹⁸ te kako bi braća bila u stanju postati svjesni promijenjenih kulturalnih konteksta i postaviti se mudro i proročki unutar stvarnosti svijeta i potreba Crkve u današnje vrijeme;
- b. promicati sudjelovanje vjernika svjetovnjaka u mjestima i službama prve evangelizacije, redovitog pastoralna i misija;
- c. obavijestiti braću o misijama *ad gentes* Reda, nudeći mogućnost misionarskih iskustava u različitim životnim dobima¹⁹;
- d. stvarati puteve za njegovanje duhovnih, doktrinalnih i profesionalnih sposobnosti, posadašljenje i dozrijevanje manjega brata, na način kako bi mogao obavljati službu na koju je pozvan stručno i na odgovarajući način, vodeći računa o novim izazovima sadašnjeg vremena²⁰.

Formacija

41. Kako bi formacija bila prisutna na znakovit način tijekom cijelog života manjega brata, veoma je važno:

¹⁸ RFF 119.

¹⁹ Usp. RFF 91.

²⁰ Usp. RFF 112.

a. Pratiti u različitim dobima

42. Različite životne “sezone” i različite službe što ih braća obavljaju zahtijevaju novi odgovor²¹. Otud potreba za pratnjom i diferenciranom formacijom, budući da svako stanje ima vlastite potrebe, mogućnosti i izazove²². Stoga trajna formacija ne može biti sveopća ni u sadržajima ni u ponudama niti može biti ograničena na jedno životno razdoblje, nego podijeljena u etape prema životnim dobima, bez isključivanja bitnog jedinstva formativnog puta za cijelu jedinicu, kako na razini tematika tako i na razini pedagoških odabira.

43. Stoga je sve više potrebno uticati se diferenciranim putevima²³, pa i na međuprovincijskoj razini:

- Pratlja u prvim godinama nakon svečanih zavjeta i ređenja: to razdoblje zahtjeva posebnu pomnju, povrh svega otkrivajući puteve, konkretne načine te prikladnu braću za pratnju.
- Pratlja u srednjoj dobi: to je dob u kojoj skupa sa zrelošću zvanja i punog uključivanja u različite bratske i pastoralne službe može se pojaviti nagnuće k individualizmu i izolaciji, koje uzroče različite oblike umora i ovisnosti, ili se očituju pomanjkanja afektivne vrste, koja mogu dovesti do predomišljanja glede odabira zvanja, itd.²⁴.
- Pratlja starih i bolesnih: posebna skrb za “odmaklu dob” i za bolesnu braću²⁵, s osobitim poteškoćama tog životnog razdoblja.
- Pratlja u vremenima preokreta i kriza (promjena službe i mjesta, zdravstvena i životna stanja, itd.): po evanđeoskom razlučivanju, čitati i prepoznati “rane” braće te po-

²¹ Usp. *RFF* 117.

²² Usp. *VC* 70.

²³ Usp. *RFF* 118.

²⁴ Usp. *PI* 70; *RFF* 93.

²⁵ *Ggp*, 55.

duprijeti svakoga u njegovu iščitavaju i pripovijedanju vlastite povijesti u svjetlu Riječi Božje, pa i s različitim oblicima osobne pratnje; omogućavati neformalne susrete; dijeliti stvarna duševna stanja, nade, snove, iščekivanja.

- Pratnja po projektu: u različitim dobima načiniti osobni projekt trajne formacije u dvogovoru s gvardijanom i provincijskim ministrom, unutar globalnog provincijskog i mjesnog projekta vodeći računa o dobi, službi ili dužnosti, životnom kontekstu, o osobnom pozivu svakoga brata²⁶.

b. Njegovati intelektualnu formaciju

44. «Studij, kao “izraz nikada udovoljene želje za dubljom spoznajom Boga, ponora svjetla i izvora svake ljudske istine”, je bitan u životu i formaciji svakoga manjega brata»²⁷. U tom smislu studij posjeduje dimenziju besplatnosti: treba poticati braću da njeguju zanimanje za istraživanjem i čitanjem, za uživanjem u glazbi i umjetnosti, u svrhu osobnog cjelovitog rasta po *via pulchritudinis*, izrazite za naše naslijeđe. Studij i teološko-pastoralno te tehničko-profesionalno posadašnjenje na različitim razinama nezamjenjivi su kako bi se ostalo na putu trajnog osobnog, bratskog i društvenog razlučivanja²⁸. Nazočnost braće u tolikim zemljama i kulturama čini još neodgodivijim to posadašnjenje. Potreba da se kulture upoznaju, procijene i promiču u svjetlu Evanđelja jest bitna za dijalošku sposobnost²⁹.

- Intelektualna tradicija Reda, skupa s dostignućima našega vremena, jest vrijedan oslonac za taj put, za «usvajanje duhovnog i kulturalnog bogatstva franjevačkih učitelja, kako bi ga posadašnjili i čuli njegov glas u današnjem svijetu»³⁰.

²⁶ Usp. GGKK 137 §1.

²⁷ Usp. VC 98; RS 3.

²⁸ RS 32.

²⁹ Usp. RS 16.

³⁰ RS 17.

- Studijska središta Reda, i u suradnji s franjevačkom obitelji i s drugim crkvenim stvarnostima, podupiru zalaganje pojedinačne braće i bratstava u tom neprekinutom procesu cjelovite formacije, i kako bi omogućila usvajanje novih izraza po intelektualnoj, tehničkoj, znanstvenoj i teološkoj formaciji u trenutcima prijelaza života i služba³¹.
- Uz to važno je promicati formaciju odgojitelja, profesora i braće stručne na različitim područjima (npr.: Sveto Pismo, teologija, liturgija, društveni nauk Crkve, filozofija, pravo, franjevački pisci, franjevačka duhovnost, psihologija, sociologija, itd.)³².
- Vrjednovati na formativnom putu sklonost za svjesno i kritičko čitanje časopisa, knjiga, romana, poezije, itd. je veoma važno. S tom svrhom valja promicati posuvremenjenje knjižnica, ono teološko, franjevačko i profesionalno na različitim razinama i s potrebnom ozbiljnošću kako bi usvojili nove načine izražavanja.
- Sudjelovati zauzeto u izradi i ostvarenju programa trajne formacije lokalnog i provincijskog bratstva te u sličnim pothvatima mjesne Crkve i tijela redovničkih udruženja.
- Ustrojiti projekt trajne formacije u suradnji s tajništvom za evangelizaciju i uredom PMCS.

³¹ RS 34-35.

³² Usp. GGKK 142.

Poglavlje IV.

Neka se pokoravaju jedni drugima

(NPr 5,14)

DJELATNICI I MJESTA TRAJNE FORMACIJE

45. Put trajne formacije nastoji dostići spomenute ciljeve i tako potiče i podupire *stvaralačku vjernost*¹ svakog brata i bratstva, po služenju onih koji su glavni odgovorni za formaciju a koje Generalne konstitucije određuju²: svaki brat, kao krajnji i odlučujući odgovorni; mjesno i provincijsko bratstvo kao povlašteno mjesto; ministri i gvardijani, kao poticatelji svakodnevnog života.

Pojedinačni brat

46. «Dužnost je svakoga brata, kao onoga koji je posljednji i odlučujuće odgovoran, da se brine i proslijedi svoju trajnu formaciju»³. «Manji je brat, djelovanjem Duha Svetoga, glavni protagonist vlastite formacije, odgovoran da prihvati i pounutarnji sve vrijednosti franjevačkoga života, sposoban je za osobnu samostalnost i inicijativu»⁴.

Svaki brat prihvaća napetost vlastitu trajnoj formaciji između «slobode i stvaralačke vjernosti», kako bi odgovorio na Božji dar na putu «svakodnevnog obraćenja». U tom smislu formativni put je pozvan pobuditi u manjem bratu raspoloživost za obnovu i trajni rast, pomažući mu da dozrije u osobnoj uvjerenosti o njegovoj potrebi te u prihvaćanju vremena, sredstava i prilika.

¹ Usp. VC 37.

² Usp. GGKK 137-139.

³ GGKK 137 §1.

⁴ RFF 40.

Odgovornost brata kao prvog čimbenika trajne formacije po sebi je otvorena za podjelu i suodgovornost s njegovom braćom.

Mjesno bratstvo

47. Franjevačko bratstvo je mjesto u kojem brat uči živjeti poslušnost obećanu Evanđelju u uzajamnom “pranju nogu” po primjeru Gospodina i Učitelja⁵: «i neka se nijedan ne zove priorom, nego neka se svi općenito zovu manjom braćom. I neka jedan *drugome peru noge*»⁶. Stoga «samo bratstvo je glavno središte trajne formacije, dužnost je svakoga brata, a u prvom redu gvardijana, da se brine kako bi redovni život bratstva promicao formativnu djelatnost»⁷.

«Braća svakoga pojedinačnog bratstva imaju odgovornost da stvore sredinu povjerenja gdje bi svi mogli slobodno izražavati svoje potrebe, misli i osjećaje. Važno je za braću da promiču sposobnost komunikacije, rješavanja sukoba i izgrađivanja bratstva»⁸. Zato mjesni kapitul je povlašteno mjesto za susret i dijalog, razlučivanje i odlučivanje, podjelu i rast u odgovoru na zajednički poziv te na očekivanja i nade crkvenog i građanskog konteksta u kojem se živi.

«Prati noge»: služba gvardijana

48. Među braćom gvardijan, snagom primljene poslušnosti, ima zadaću poticati trajnu formaciju u mjesnom bratstvu⁹. Stoga služba vlasti, zahtjevna i ponekad osporavana zadaća, zahtjeva nazočnost sposobnu poticati i predlagati, podsjetiti na opravdanost franjevačkog života i pomoći braći da obnove

⁵ Usp. *Iv* 13.

⁶ *NPr* 6,3.

⁷ *GGKK* 137 §2.

⁸ *RFF* 115.

⁹ Usp. *SVP* 13g; *CPO* 81 51; *RFF* 120.

vlastitu vjernost pozivu Duha¹⁰. Prvo obilježje je ono da bude “duhovni” autoritet, koji se stavlja «u službu onoga što Duh želi ostvariti po darovima koje on dijeli svakom članu bratstva, unutar karizmenog projekta Ustanove»¹¹.

Gvardijanova evanđeoska dužnost jest promicati duhovnost zajedništva takvu da omogući i osigura stvarno sudjelovanje svima, a da se ne «uništi zavjetovana poslušnost»¹², u poštivanju dostojanstva svakoga te ulijevati hrabrost i nadu u teškoćama¹³.

Uz pomoć projekta života, gvardijan ohrabruje u svakodnevnom hodu bratskog života sudjelovanje svih po vježbanju slušanja i dijaloga, prijedloga i razlučivanja, uzajamnog pomažanja u rješavanju sukoba; jednako tako vrjednuje ono što može razvijati bratski osjećaj slobodnog vremena u prigodama obljetnica, slavlja, rođendana, posebnih trenutaka za zajednicu, itd.¹⁴. Po svim tim trenucima, bratstvo će moći neprestano suočavati vlastiti život s Božjim nacrtom¹⁵, kako «bi vršilo njegovu svetu i istinsku volju».

Provincijsko bratstvo

49. «Da se započne prikladna formacija, provincijsko bratstvo «mora biti svjesno da je ono formativna zajednica, jer je životni primjer sve braće u provinciji od najveće važnosti, da se kod svih njeguju franjevačke vrijednosti»¹⁶.

Pojedinačne jedinice neka izrade na odgovarajućim kapitulima program trajne formacije, neka se provjerava i doraduje svake godine, vodeći računa povrh svega o neprekinutosti iz-

¹⁰ Usp. *PoK* 14.

¹¹ *SVP* 13a.

¹² Usp. *VC* 43.

¹³ Usp. *SVP* 13d.

¹⁴ Usp. *RFF* 120.

¹⁵ Usp. *PoK* 14.

¹⁶ *GGKK* 139 §1.

među trajne formacije i one početne¹⁷ te o suodgovornom uključivanju najvećeg mogućeg broja braće i bratstava.

Provincijski ministar

50. Provincijski ministar/kustod je prvi i nezamjenjivi poticatelj trajne formacije u provinciji/kustodiji¹⁸; kao takav potiče sve čimbenike trajne formacije te postaje jamac da će se dogovoreni programi ostvariti¹⁹. U tom smislu «on je prije svega pozvan prvi se pokoravati»²⁰.

Provincijski ministar/kustod prvi je dužan živjeti svoj formativni put, čuvajući postojan i topao odnos sa svakim bratom iz bratstva²¹, povrh svega pohađajući povremeno bratstva²².

On radi u duhu suodgovornosti sa svrhom promicanja i planiranja trajne formacije u svojoj jedinici koristeći se suradnjom s provincijskim kapitulom, definatorijem, gvardijanima i drugim tijelima u provinciji²³, među kojima povrh svega voditeljem za trajnu formaciju. Po toj mreži zajedništva i suradnje moguće je zajedno ostvariti provincijski projekt formacije.

Neka ministri dadnu poticaj kapitulima (provincijskom i mjesnom), da izrade programe trajne formacije²⁴.

Provincijsko tajništvo za formaciju i studije

51. «Tajnikova dužnost je da u ovisnosti od provincijskog ministra promiče i usklađuje svu djelatnost oko odgoja u provinciji»²⁵. Osim toga, promiče na odgovarajući način kontinui-

¹⁷ Usp. *GGSS* 81 §1; 75 §1.

¹⁸ Usp. *GGKK* 138; *GGSS* 77 §1; *CPO* 81 51.

¹⁹ Usp. *CPO* 81 54.

²⁰ *SVP* 14a

²¹ Usp. *GGKK* 221 §1.

²² Usp. *RFF* 122.

²³ Usp. *GGKK* 137 §3; *RFF* 69.

²⁴ Usp. *GGSS* 81 §1; 70 §1.

²⁵ *GGSS* 78 §2.

tet između trajne formacije i početne formacije, prema zadaćama što ih opisuje RFF²⁶. Njegova je dužnost upriličiti povremene susrete svih onih koji se posvećuju formaciji (početnoj i trajnoj), «kako bi prosudili vlastita iskustva, unapređivali uzajamnu suradnju i pomoću zajedničkih općih prosudbi promicali jedinstvo usmjerenja»²⁷. Jednako tako od velike je vrijednosti i djelotvornosti promicanje stvarne suradnje s tajništvom za evangelizaciju i s drugim tijelima, kako bi se podupro zajednički projekt i djelatno sudjelovanje u životu i poslanju cijelog bratstva.

Provincijski voditelj trajne formacije

52. U svakoj jedinici postoji voditelj trajne formacije²⁸, koji je član provincijskog tajništva za formaciju i studije²⁹. Njegove su zadaće dobro ocrtane u RFF³⁰. Važno je da on radi u stvarnom i suodgovornom zajedništvu s drugom braćom, gvardijanima, provincijskim tajnikom za formaciju i provincijskim ministrom.

Konferencija provincijskih ministara

53. «Radi snažnijeg promicanja i zaštite zajedničkog dobra, među konferencijama, naročito bližim, neka se podupiru međusobni odnosi, izmjenjuju vijesti te poduzimaju zajednička istraživanja i pothvati³¹. Život, djelatnosti i trajna formacija braće neka se promiču što snažnije i na razini konferencija suradnjom odgojitelja i određenim zajedničkim pothvatima same konferencije³².

²⁶ Usp. RFF Dodatci I, 1-3 e II, 1-2.

²⁷ GGKK 143.

²⁸ Usp. GGSS 81 §2.

²⁹ Usp. GGSS 78 §1.

³⁰ Usp. RFF 123 i Dodatci III, 1-3.

³¹ GGSS 199.

³² Usp. GGKK 143; GGSS 192d, 200 §2.

Generalna uprava Reda

Generalni ministar

54. Generalni ministar je prvi odgovorni za formaciju u Redu i kao takav potiče i pobuđuje sve čimbenike formacije, kako bi se proveli predviđeni programi³³.

U bratskim pohodima Redu unaprjeđuje i osnažuje «franjevački duh»³⁴, pobuđuje i potvrđuje planove trajne formacije osobno ili po generalnim definatorima.

Po generalnom pohoditelju usmjeruje posebnu pomnju razumijevanju, planovima, sredstvima i djelatnicima trajne formacije u svakoj jedinici te bdije kako bi provincijski kapitul izradio program trajne formacije³⁵.

Generalno tajništvo za formaciju i studije

55. U skladu s člankom 75 §1 Generalnih statuta, generalno tajništvo za formaciju i studije ohrabruje suradnju i dijalog između voditelja za trajnu formaciju, priređujući skupove, susrete i druga prikladan sredstva. U mogućoj mjeri, generalni tajnik za formaciju i studije sudjeluje na sastancima voditelja za trajnu formaciju konferencija te daje svoju potporu pothvatima trajne formacije koji se odvijaju na razini konferencija i franjevačke obitelji, kao i u središtima duhovnosti i franjevaštva. Pomaže organizaciju sabatskih razdoblja prema prilikama i potrebama.

Održava trajnu i konkretnu suradnju s generalnim tajništvom za evangelizaciju i drugim uredima Generalne kurije, povrh svega s onima koji su posebno uključeni u poticanje života i poslanja braće u svijetu.

³³ Usp. GGKK 134.

³⁴ GGKK 199.

³⁵ Usp. GGSS 74 §1.

Dodatak

RADNI LISTIĆI ZA POTICANJE

Uvod

Radni listići što ih donosi ovaj odsjek žele pomoći pojedinačnoj braći i bratstvima čitati i produbiti dokument «Na slobodu ste pozvani».

Za prvi dio ponuđeni su radni listići za svaki od četiri poglavlja, gdje su predstavljene osnovne teme trajne formacije. Za drugi dio, naprotiv, radni listići se odnose na trajnu formaciju i liturgijsku godinu. Jedan od listića pomaže nam održavati živom među nama takozvanu *metodologiju Emausa*, koju je na pouzdan način predložio Izvanredni generalni kapitul 2006. Na kraju, dva listića namijenjena su poticanju braće koji žive prve godine nakon svećanih zavjeta i onih koji žive u podmakloj dobi.

Prisutnost ovih radnih listića je novina u dokumentu ovakve vrste. Na izričit zahtjev II. međunarodnog susreta voditelja trajne formacije, ovo sredstvo nastoji omogućiti praktični pristup Dokumentu, kako bi olakšao njegovo čitanje i razumijevanje, na način da osvijetli život i formaciju braće i bratstava.

Osim za osobno korištenje, listići mogu biti korisni i za poticanje susreta različite vrste: mjesni kapitul, susreti trajne formacije na razini jedinica te na međuprovincijskoj razini, itd.

Kao što nas je podsjetio završni dokument Izvanrednog generalnog kapitula 2006., svaka jedinica ima već svoje programe i djelovanje: trebat će stoga provjeriti kako upotrebljavati nagovore koje nudimo i prilagoditi ih mogućnostima i prilikama svakoga. Znamo da naša raznolikost i potreba za inkulturacijom našega identiteta manje braće razumijeva da će ponuđene praktične upute poprimiti različite oblike i stupnjeve u brojnim jedinicama Reda. Ne želimo dodatno otežati već postojeće programe u provincijama; želimo, radije, ponuditi pobude za rast.

Na kraju, građa što vam je predajemo želi također ohrabriti jedinice i konferencije da načine vlastite radne listiće za pro-

dubljenje Dokumenta u različitim kulturalnim kontekstima te nastaviti tako držati budnim žar i zauzimanje za trajnu formaciju koja je uistinu put obraćenja cijelog života manjega brata i naših bratstava.

Generalno tajništvo za formaciju i studije

Dio I. – Pog. I. OSOBA U ODNOSU

I. – POZVANI NA SLOBODU

Dva koraka

A. Osobni

- Razmišljati o izvještaju o stvaranju čovjeka iz Knjige *Postanka* 1,26-31 i 2,4b-7, otkrivajući u njemu poziv na božansko sinovstvo i na slobodu svakog čovjeka.

B. Zajedničarski

- Priopći osobne odjeke na *Postanak* 1 i 2.
- Podijeli s drugima što te najviše pogodilo u br. 2.
- Izrazi svoju misao o čovjeku koji je stvoren slobodan i na sliku Božju, navodeći u čemu ti tekst predstavlja poteškoće.
- Ispričaj događaj iz svoga života u kojem si iskusio zrelije i slobodnije prijanjanje franjevačkom pozivu.

II. – “RANJENA” SLOBODA

Dva koraka

A. Osobni

- Razmišljati o izvještaju o stvaranju čovjeka iz Knjige *Postanka* 3, otkrivajući u njemu zalaganje vjernika u borbi između “duha tijela” i “duha Božjega”.
- čitati i promišljati Franjine *Opomene* 11 i 12 o “tijelu” i o djelovanju Duha Gospodnjega.

B. Zajedničarski

- Priopći osobne odjeke na *Postanak* 3 i na *Opomene* 11. i 12.
- Podijeli s drugima što te najviše pogodilo.
- Izrazi svoju misao o ljudskoj “ranjenoj” slobodi polazeći od svog iskustva.
- Ispričaj događaj iz svoga života u kojem si se morao boriti kako bi se otvorio Gospodnjem Duhu.

III. RADNI LISTIĆ – NA PUTU RASTA

Čitati osobno br. 4-7 Dokumenta i u svjetlu jednog od njih preispitati barem jedan dio vlastitog puta franjevačkog života.

- Čitajući br. 4 koji odjek izaziva u tebi govor o «trajnom procesu rasta tijekom životnih doba, pa i u svojim ograničenjima i uvjetovanostima»?
 - Zahvalnost, povjerenje, unutarnja radost, utjeha, napor, obeshrabrenje, razočarenje?
 - Na koji ti način pomaže čitati i tumačiti tvoju povijest rasta u zvanju?
- U svjetlu br. 5.-6. iščitati slijed rasta u vlastitom pozivu:
 - prije ulaska, u početnom razdoblju, u prvoj dobi mladenaštva, zrelosti, starosti...
- Podijeli u bratstvu ili na nekom formativnom sastanku svoje razmišljanje o tvrdnji koja se nalazi u br. 7: «formacija, koja u sebi nikada nije dovršena, nije više samo *pedagoško* vrijeme pripreme za zavjete, nego predstavlja *teološki* način promišljanja samoga redovničkog života» (PoK 15).

Dio I. – Pog. II. BRATSTVO KAO RADOSNA VIJEST

I. – RAZLUČIVANJE: DUHOVNA MUDROST

Neke vodilje za teologalno življenje poziva na hod s Gospodinom.

1. *Živjeti posve s Bogom*

- Načiniti od života odnos s Bogom.
- Ne razdvajati molitvu i djelovanje, vodeći računa o onome što me frustrira.

2. *Živjeti na dvije razine*

- U odnosu s Gospodinom s jedne strane postoje zaokupljenosti, osjećaji, teorijski govor, koji često vladaju u molitvi, s druge pronalazimo, u dubini, teologalne stavove, koje valja trajno čuvati (povjerenje, zahvalnost, predanost onomu što Bog želi...).
- Nije riječ o razdvajanju ovih dvaju područja nego o učenju kako čitati i tumačiti jedno u svjetlu drugoga, u jedinstvu osobe, kako bi se cijela otvorila Božjoj prisutnosti i djelovanju.

3. *Vjernost molitvi*

- Bez osobne svakodnevne molitve, licem u lice, odnos s njime svede se na nešto maglovito i daleko. Ako molitva ne usmjeruje življenje u trajnom odnosu s Bogom, znači da padamo u neplodni intimizam.
- Molitva psalama, što nas prati u svakodnevnoj liturgiji, podsjeća nas kako postoje različite vrste molitava ovisno o različitim prilikama koje pripadaju osobnom i zajedničkom postojanju, sadašnjem i povijesnom. Cijelo naše življenje čuva i osvjetljava prisni razgovor s Bogom... uo-

stalom sama ta molitva uvijek je uključena u onu veću svetog naroda Božjeg koji je hodočasnik i okupljen kako bi čuo Riječ i dao hvalu Svevišnjemu.

II. – ŽIVJETI U SMILOVANJU

Ponovno pročitati osobno ili u bratstvu Nepotvrđeno Pravilo pog. 5. i Pismo nekom ministru; pročitati također čl. 43. i 251. GGKK o pomirenju kao dimenziji osobnog i zajedničkog života te ih usporediti s br. 12 iz Dokumenta.

- U kojem je odnosu ono što tvrde *Pravilo i Pismo nekom ministru* s našim osobnim i bratskim iskustvom? Što je pozitivno i negativno spram našeg stanja?
- Kako živimo ono o čemu govore GGKK 43 i 251 te br. 12 na osobnoj i bratskoj razini?

Stav malenosti omogućava nam da prihvatimo očitovanje Drugoga u drugome (usp. Dokument br. 11):

- Biti manji jedni prema drugima nalazi svoje posebno ostvarenje u praštanju i uzajamnom prihvaćanju.
 - Što znače za mene Franjine riječi u *Opomenama* 11, po kojima se ne smije «uznemirivati i srditi» zbog tuđeg grijeha, te da treba živjeti u duhu bez vlasništva? Svatko neka se pokuša sjetiti i ispričovjediti iskustvo pomirenja u bratstvu.
 - Biti manji prema braći na poseban način traži se od onih koji su primili službu «pranja nogu» braći kao ministri i gvardijani: provjerimo evanđeoski stil služenja.
 - Provjerimo kako razvijamo, na provincijskoj i mjesnoj razini, kulturu bratske pratnje, ispravljanja, praštanja i pomirenja posredstvom posebnih provedbi zajedničke solidarnosti.
- ✓ **Naša stvarnost.** Koje su jake a koje slabe točke našega bratstva na ovom području?

Dio I. – Pog. III. BRATSTVO NAVJEŠTAJ BLAŽENSTAVA

I. – MIROTVORCI

Manji među manjima. Prvo mjesto u kojem trebamo živjeti svoju malenost je naše bratstvo, gdje se učimo prihvaćanju i poštivanju. Ta stvarnost može značiti različite stvari u različitim kontekstima i raznim bratstvima. Neke naznake osjećaja “superiornosti” nad drugima koji uzrokuju sukobe:

- donositi lake i sarkastične sudove;
- izražavati očekivanja spram braće kao pravo;
- očitovati nestrpljenje prema drugima;
- držati se slijepo vlastitih ideja;
- agresivno komunicirati;
- govoriti na negativan način o skupini i pojedincima;
- opirati se tuđim prijedlozima.

Dopuniti naznake polazeći od poznavanja sebe i iskustva u bratstvu.

Manji spram drugih. Pozvani smo pažljivo provjeriti naše biti kao manji spram društvenog i kulturalnog konteksta u kojem živimo, kako bismo rasli kao manja braća u odnosu s današnjim čovjekom. S tim u vezi pročitati Nepotvrđeno Pravilo IX. i GGKK čl. 64.-71.

- Produbiti osobno i u bratstvu dimenziju malenosti našega života i poslanja koje nam je povjereno, povrh svega u odnosu na kulturološki i društveni kontekst u kojem živimo. Koje stvarne korake možemo učiniti?
- Naviještati i promicati pravdu, mir i cjelovitost stvorenoga u sredini u kojoj živimo i djelujemo. Koje odabire učiniti?

Manji spram drugih kultura. *Pozvani smo provjeriti uzajamno prihvaćanje između braće različitog podrijetla i kultura, upoznavajući teškoće uzajamnog prihvaćanja, koje postoje u bratstvima i u međunarodnim projektima, kao i nepoštivanje koje često postoji spram kulturoloških prostora različitih od vlastitih.*

- Pročitati ponovno osobno ili u bratstvu o nekom iskustvu dodira i podjele života s braćom druge kulture, jezika, osjećajnosti, pa i unutar same provincije. Pronaći određene pozitivne aspekte ali i granice.
 - Provjeriti proces poznavanja, poštivanja i susreta s osobama i kontekstima kulturološki različitima od našega, pa i u slučaju nazočnosti useljenika u našu zemlju.
 - Iščitavati poslanje kao hodočašće prema drugome, prihvaćenom u njegovim razlikama i kulturološkim bogatstvima.
 - Susretati i podijeliti stanje siromašnih i posljednjih, otkrivajući i njegujući «milost rada». Koje odabire učiniti?
- ✓ **Naša stvarnost.** Koje su jake a koje slabe točke našega bratstva na ovom području?

II. – KVASAC ZAJEDNIŠTVA

Br. 18. Dokumenta poziva nas na rast u solidarnosti, u upravljanju dobrima i u promicanju ekonomije zajedništva.

- Promicati posadašnjenje glede društvenog nauka Crkve s obzirom na upravljanje dobrima sa solidarnog stajališta.
- Provjeriti u bratstvu konkretne načine uzvraćanja siromašnima dobara koja su nam povjerena, što se tiče zgrada, novca, vremena i zaliha.
- Iščitati vlastite prilike i mjesne odabire u svjetlu br. 89. pobudnice *Vita Consecrata*. Što vidimo u pozitivnom

smislu, a što u problematičnom? Koje bi promjene trebalo uvesti u naš konkretni život bratstva?

Br. 18. Dokumenta podsjeća nas na ulogu rada u našem životu kao manjih, prema izričitoj nakani Pravila: «Ona braća, kojoj je Gospodin dao milost rada, neka rade vjerno i pobožno» (PPr 5,1), i svjedočanstva sv. Franje: «I ja sam radio svojim rukama i hoću raditi, i odlučno hoću da i ostala braća obavljaju kakav pošten posao» (OP 20).

- Provjeriti dimenzije rada:
 - kao *milost*, besplatan dar Božji;
 - *vjerno*, unutar konteksta teologalne poslušnosti;
 - *pobožno*, s liturgijskim pogledom na rad.
 - Provjeriti kako se u trajnoj formaciji promiče odgoj za «milost rada» vodeći računa o stvarnostima i prilikama u kojima živimo.
 - Kakav nam se rad sviđa: onaj prestižni ili onaj “manjih”?
 - U odabiru rada zanima nas koliko je on spojiv s bratskim životom?
- ✓ **Naša stvarnost.** Koje su jake a koje slabe točke našega bratstva na ovom području?

Dio I. – Pog. IV. BRATSTVO: SJEME KRALJEVSTVA

I. – BRATSTVO KAO KUĆA I ŠKOLALA EVANGELIZACIJE

Pročitati Nepotvrđeno Pravilo 16 u perspektivi poslanja kao hodočašća prema drugome: poljubac gubavcu, susret sa sultanom, smilovanje prema grješnicima, ljubav prema prezrenima.

- U svjetlu br. 22 Dokumenta provjeriti što razumijevamo pod evangelizacijom u našem kulturološkom kontekstu i u susretu s drugim.
- Živimo u epohalnoj promjeni koja preoblikuje sve velikom brzinom. Provjerimo osobno i u zajednici koliko smo svjesni tog stanja.
 - Naše reakcije spram promjena su:
 - pozitivne:* euforija, otvorenost, želja da se smiono pokuša, ...
 - negativne:* strah, uklanjanje, agresivnost, žal za drugim vremenima, bjeg prema drugim stanjima, ...
 - Spram poziva da navijestimo svim stvorenjima Radosnu Vijest o ljubavi Oca koji se objavio u Isusu iz Nazareta zauzimamo stavove:
 - pozitivne:* želja za zalaganjem, smisao za ostvarenjem, povjerenje, ...
 - negativne:* odbacivanje, prikrivanje, opunomoćivanje, ...

Pročitati osobno i u bratstvu čl. 83-88 GGKK, u svjetlu br. 11 i 12 iz Dokumenta:

- Prvi oblik evangelizacije je bratski život: radosno iskustvo našega poziva je zarazno i izaziva pitanja kod onih

koji nas susreću. Provjerimo važnost svoga bratskoga života.

- Manji brat njeguje otvoren i pozitivan duh spram svijeta i čovjeka, noseći navještaj Evandjelja iskreno, ljubavno i u poštivanju sviju. Provjeriti osobno i u bratstvu stil našega pastorala i naviještanja.
- ✓ **Naša stvarnost.** Koje su jake a koje slabe točke našega bratstva na ovom području?

II. – U DIJALOGU

Pročitati čl. 95. GGKK i br. 23. Dokumenta kako bi provjerali osobno i u bratstvu:

- našu trenutnu sposobnost za susret i za dijalog s braćom drugih kršćanskih zajednica, s osobama iz drugih kultura i različitog vjerskog vjerovanja;
 - raspoloživost za pratnju braće koja se nalaze u mjestima napetosti između različitih religija, kako bi živjeli u tim kontekstima po franjevačkoj malenosti; spremnost na pomaganje svim drugim franjevcima da postanu svjesniji stvarnosti i izazova međureligijskog dijaloga, povrh svega za promicanje mira.
- ✓ **Naša stvarnost.** Koje su jake a koje slabe točke našega bratstva na ovom području?

Dio II. – Pog. I. SVAKODNEVNI ŽIVOT

I. – METODOLOGIJA EMAUSA

«I gdje god braća jesu ili se susretnu, neka se međusobno jedan prema drugom pokažu domaćima. I neka bez straha jedan drugom očituju svoju potrebu...» (PPr 6,7-8).

- «Najznačajniji element proizišao iz ovoga Kapitula jest *metodologija Emausa*. Smatramo taj postupak dijaloga i razlučivanja prvim od naših prioriteta. Taj postupak mora dotaknuti naš ljudski život i naš život vjere, oba uzajamno dijeljena među braćom koja slijede stope Gospodina našega Isusa Krista. Svrha metodologije iz Emausa je pomoći nam kako bismo nadišli samoživost i osamljenost koje često obilježavaju naš život i naš rad. U isto vrijeme, i na još važniji način, ona je zamišljena tako da se možemo duhovno iznova smjestiti u kontekst iskustva Boga u životu, u molitvi i u radu. Ta se metodologija može primijeniti na različita područja našega života: na početnu i trajnu formaciju, na bratski život na svim razinama Reda, na rad i službe koje dijelimo zajedno sa svjetovnjacima. Dokument *Gospodin nam govori na putu* objašnjava njezin tijek i logiku. Svaku jedinicu Reda molimo da promišlja nad «*metodologijom Emausa*» kao ugaonim kamenom za rast nas, Manje braće, te je proveđe u djelo» (Ggp 49,1).

«Hod tako označen jest jednostavan i bitan, kao i sve važne stvari:

- susretati se;
- razgovarati o onome što nam se dogodilo;
- uzajamno dijeliti Evanđelje; iznova iščitavati Pravilo;
- moliti i hvaliti Boga “zbog svih njegovih darova”;

- slaviti bratsko zajedništvo;
 - vratiti se braći u svojim bratstvima kao i braći i sestrama cijeloga svijeta s Radosnom viješću koja je preobrazila naše živote» (*Ggp* 45).
- «Potrebno je zajedno uzajamno dijeliti radost i poteškoće bratskoga života i promišljati nad svojim osobnim zvanjem razvijajući na mjesnoj i provincijskoj razini, kao i na razini konferencije, «metodologiju Emausa» i druga sredstva koja dopuštaju da zajedno produbimo svoje nasljedovanje Krista te svoju vjeru u Boga. Ta će nam metodologija u susretima na mjesnoj i provincijskoj razini, kao i na razini konferencije, pomoći da postanemo škole bratstva, molitve i obraćenja, u dijalogu s riječju Božjom, u slavljenju Euharistije, u ljudskim odnosima te u našem životu. Ministri i gvardijani u tom postupku zauzimaju važnu ulogu. Ta bi metoda odnosa trebala postati sastavnim dijelom našega identiteta Manje braće. Sve to mogli bismo staviti u žarište npr.:
 - tijekom početne i trajne formacije;
 - prilikom ulaska novoga brata u bratstvo;
 - na redovito slavljenim mjesnim kapitulima;
 - tijekom proslava obljetnica;
 - kad se susrećemo sa svjetovnjacima na mjestima naše službe;
 - tijekom hodočašća na mjesta koja su korisna za zvanje;
 - kad slavimo provincijske kapitule;
 - u vremenima vrjednovanja naših službi i u prilikama u kojima treba dati odgovor pred kulturom koja se mijenja i pred društvom koje nas okružuje;
 - na razini konferencija ili između različitih konferencija Reda;
 - na posebnim skupštinama, kao na ovom Kapitolu koji pripravlja za onaj 2009. godine;
 - u postupcima pomirenja i ozdravljenja bratstva» (*Ggp* 51).

II. – MOLITVENO ČITANJE RIJEČI BOŽJE U BRATSTVU

Ukratko se objasni način molitvenog čitanja Riječi Božje po franjevačkom ključu, vodeći računa o njegovoj uporabi u kontekstu bratstva. Dobro je imati na umu i upute što ih je dao Izvanredni generalni kapitul 2006. o vrjednovanju “metodologije Emausa”:

Hod tako označen jest jednostavan i bitan, kao i sve važne stvari: susretati se; razgovarati o onome što nam se dogodilo; uzajamno dijeliti evanđelje; iznova iščitavati Pravilo; moliti i hvaliti Boga «zbog svih njegovih darova»; slaviti bratsko zajedništvo; vratiti se braći u svojim bratstvima kao i braći i sestrama cijeloga svijeta s Radosnom viješću koja je preobrazila naše živote (Ggp 45).

Priprema

Prvi korak čitanja treba posvetiti *pripremanju srca za slušanje*. Stoga je dobro započeti čitanje šutnjom u kojoj:

- pronalazimo tjelesni položaj koji olakšava pribranost i pozorno slušanje;
- oslobađamo um i srce od zaokupljenosti i rastresenosti;
- zazivamo zajedno i dugo dar Duha Svetoga, koji jedini može očistiti, prosvijetliti i užeći naše srce kako bismo doživjeli slušanje Evanđelja kao slušanje Isusove žive osobe, koji stupa u razgovor s nama.

Čitanje i slušanje Riječi Božje

U drugom koraku *čitamo tekst u jednostavnosti i izvornosti*,

- kako bismo shvatili opći smisao slušane Riječi;
- kako bismo provjerili njezino razumijevanje prikladnim sredstvima.

Pounutarnjenje i usvajanje Riječi Božje

- U trećem koraku dobro je *upamtiti ključni redak* koji sažima opći smisao pročitane ulomka. Upamćena riječ

je ona koja će nas pratiti tijekom dana, ili tijekom jakog vremena, kako bi mogla pustiti korijenje u nama.

- Po primjerenom *vremenu šutnje treba također razmišljati* o trajnim značenjima što ih ulomak izražava i o napomeni koju nosi za život. Uočimo opiranja prisutna u nama i u bratstvu, ali i aspekte koje je potrebno njegovati.
- Prizivajući *neko štivo iz naše franjevačke baštine* možemo ujediniti, u našem osobnom i bratskom razmišljanju, i dimenziju naše karizme i ostati u vezi s našim izvorom, kako bismo osuvremenili u današnjem vremenu evanđeoske sadržaje.

Uzvrćanje

Na kraju dobro je “uzvratiti” Bogu Riječ što nam ju je on sam darovao u Duhu:

- po *molitvi hvale, zahvaljivanja i blagoslivljanja, prošnje i zazivanja* Gospodina;
- po uočavanju *obveze koju valja preuzeti*, stava koji valja njegovati, dobre nakane koju valja ispuniti. Obveza života kao “uzvrćanja”, nastaje iz slušanja onoga što nam Gospodin predlaže – po svojoj Riječi na naš upit: “Gospodine, što hoćeš da učinim?”

NB: Za ove korake usp. Fra José R. Carballo “*Prosjaci smisla. Vođeni Riječju*”, Pismo za Duhove, 2008., br. 25-30. (str. 10.).

III. – TRAJNA FORMACIJA I LITURGIJSKA GODINA

Liturgijska godina nudi se kao pedagoški put na dohvata svima u redovitim prilikama života. Vrijeme manjeg brata i bratstva ima smisao i nalazi dinamiku vlastitog očitovanja polazeći od događaja čije je središte: Isus Krist, Utjelovljena Riječ, umro i uskrsnuo za nas, uzašao s desna Ocu, odakle izlijeva na cijelo čovječanstvo svoj Duh i svoje darove.

- *Ritam vremena* što se uobličuje u liturgijskoj godini otkriva duboki smisao trajne formacije, kao put koji nije zamislio i njim ne upravlja pojedinac pa ni ustanova, nego Očev plan, koji «mijenja ritmove vremena» kako bi u njima očitovao otajstvo ljubavi. Trajna formacija, dakle, nije slučajna i improviziran put niti plod našeg napora, nego milost, Očev besplatan i preduhitren poticaj.
 - U svjetlu ovih poticaja provjeriti osobno i u zajednici naš senzibilitet spram trajne formacije i njezinih konkretnih prijedloga u jedinici kojoj pripadamo.
 - Kako može ritam liturgijske godine poduprijeti i slijediti životniji i djelotvorniji put trajne formacije?
- *Liturgijska godina* očituje vlastitu formativnu vrijednost: pomaže vidjeti vrijeme u svjetlu Kristova otajstva i živjeti njegove različite ritmove u izmjeni njegovih slavlja. Ne gubi se vrijednost ovog pedagoškog puta u vremenu koje sve brže prolazi.
 - U svjetlu ovih riječi podsjetnica osobno i u bratstvu provjeriti slavlje liturgijske godine: kalendar slavlja za “druge”? vrijeme slavlja koje postaje istinski i pravi pedagoški put trajne formacije za nas s narodom Božjim?
- *Slavlje Euharistije*, spomen Gospodinove Pashe, zahvaljivanje i prinos Ocu s Kristom i u Duhu Svetom, je središte u životu Crkve, naroda Božjega koji putuje u vremenu. Sveti Franjo pokazao je braći milost Euharistije bratstva, središta evanđeoskog života nas kao manjih u poslanju.
 - U svjetlu ovih riječi podsjetnica osobno i u zajednici provjeriti, načine i učestalost euharistijskog slavlja pridržanog bratstvu, sa sudjelovanjem sve braće, kao središnji trenutak zajedničke molitve i znaka jednakosti.
 - Osobno i u bratstvu provjeriti konkretne mogućnosti za ponovno oživljavanje euharistijskog klanjanja, dajući prostora Riječi Božjoj i franjevačkim spisima, dugom klanjanju u tišini, hvali i zahvaljivanju.
- *Pokorničko slavlje* – često, osobno i zajedničko – približava braću pomirenju s Gospodinom Bogom, sa samima

sobom, s bratstvom, s ljudima (usp. GGKK 33 §1), hraneći tako trajno te poslanje pomirenja i mira.

- Provjeriti osobno koje mjesto zauzima u vlastitom životu vjere i nasljedovanja Krista sakrament pomirenja, slavljen u svjetlu slušanja Riječi Božje i s punim povjerenjem u Očevo milosrđe.
- Provjeriti u bratstvu konkretne mogućnosti za zajedničarsko slavlje i u zajedništvu s narodom Božjim ovog sakramenta (usp. GGKK 33 §3).

- ✓ **Naša stvarnost.** Koje su jake a koje slabe točke našega bratstva na ovom području?

IV. – TRAJNA FORMACIJA I LITURGIJA ČASOVA

Liturgija časova, na poseban način, redovno obilježava ritam i ustroj vremena, čineći ga znakovitim. Ona tako pomaže otkriti otajstvo vremena u kršćanskom životu i objavljuje kako se u njegovu središtu nalazi pashalno otajstvo. Neki koraci za provjeru:

«Kršćanska molitva nastaje, hrani se i razvija oko događaja vjere u pravom smislu riječi, pashalnog otajstva Kristova. Tako, ujutro i navečer, na izlasku i zalasku sunca, sjeća se Uskrsa, Gospodinova prijelaza iz smrti u život. Simbol Krista “svjetla svijeta” pokazuje se u svjetiljki za vrijeme molitve Večernje, koju zbog toga zovu i *lucernar*. Časovi dana prizivaju ponekad izvještaj o mucu Gospodnjoj, a treći čas i silazak Duha Svetoga i Duhove. *Povečerje* na kraju ima ehatološki značaj, dozivajući u pamet bdjenje što ga je Isus preporučio u iščekivanju njegova povratka. Taj obzor u svojoj cjelini tvori naravno ozračje moljenja psalama» (Ivan Pavao II., *Kršćanski ritam dana u psalmima*, govor na generalnoj audijenciji, 4. travnja 2001.).

- Časoslov se moli u *ime cijele Crkve*, a ne zbog naših privatnih probitaka. U njoj dopuštamo da nas prati u do-

gađanjima njegova života sam Duh Oca koji osvjetljava oči pameti i srca te on sam prati trpljenja tolikih ljudi prikazujući ih Ocu.

- Svakodnevnim ritam časoslova, po *Pravilu*, postaje odušak na putu trajne formacije koji odgaja za prisnost s Bogom, za određeni red našega svakodnevnog ritma, za najpouzdaniji osjećaj crkvenosti.
 - Provjeriti osobno i u zajednici kako slavimo molitvu časova: kakva kreativnost, ritam, podjela s narodom Božjim, hrana naše molitve...
 - Provjeriti osobno i u zajednici postoji li mogućnost za dulju molitvu i slušanje Riječi Božje, pa i s vjernicima, usklađujući tradicionalne načine *lectio divina* s Franjinom ljubavlju spram «miomirisnih riječi Gospodina našega». Može pomoći ono što je objavilo u pomagalicama generalno tajništvo za formaciju i studije: *Duh molitve i pobožnosti. Teme za produbljenje i razmišljanje* (Rim, 1996.) i *Molitveno čitanje Riječi Božje u franjevačkom životu* (Rim, 2001.), fra José R. Carballo “*Prosjaci smisla, vođeni Riječju*”, pismo za Duho-ve 2008.

- ✓ **Naša stvarnost.** Koje su jake a koje slabe točke našega bratstva na ovom području?

Dio II. – Pog. III. SREDSTVA TRAJNE FORMACIJE

I. – TRAJNA FORMACIJA U PRVIM GODINAMA NAKON SVEČANIH ZAVJETA

Značajke ovog razdoblja

- Općenito osobnost manjega brata pokazuje u ovom razdoblju sljedeća *obilježja*:
 - *teži osobnom ostvarenju, po jasnijem identitetu osobe i većem bratskom povezivanju;*
 - *ima potrebu kušati osobnu sposobnost suradnje u izgradnji Kraljevstva Božjega kao manji brat, povrh svega po cjelovitijem uključivanju u život provincijskog bratstva i u njegovu apostolsku djelatnost te pune djelatne odgovornosti (usp. VC 70);*
 - *postupno raste pozitivni osjećaj sebe zahvaljujući prvim dostignutim dometima, koji dozrijevaju zahvaljujući sudjelovanju u životu provincije, prvim odgovornostima u službi vlasti na bratskom, crkvenom i profesionalnom području.*
- Postoje i *elementi opasnosti*:
 - nakon prvih godina svećanih zavjeta može se “pokazati *opasnost navike* i uslijed toga razočaranja zbog nedostatka rezultata” (VC 70). Ponekad se unutarnji zanos nastoji smanjiti ili izobličiti; u stvarnosti može se uvući težnja za prilagođivanjem, prihvaćanjem osrednjosti, neuravnoteženim aktivizmom ili oblicima dvostrukog života.
 - Tijekom ovog razdoblja, brat, kao svaka osoba, osjeća životnu potrebu za potvrđivanjem. U protivnom, neuspjesi u potvrđivanju mogu dovesti do krize na ra-

zini poziva, osjećajnoj, profesionalnoj, zajedničarskoj pa čak i životnoj. Takva kriza može prouzročiti gubljenje identiteta te potaknuti osobu da traži nadoknade različite vrste: alkohol, pušenje, samotno korištenje priopćajnih sredstava, samostalnost u korištenju slobodnog vremena ili novca, osjećajni nered, poteškoće s poglavarima, itd.

- Pa čak i u slučajevima u kojima je postigao potvrđivanje sebe, manji brat može doživjeti krize afektivne naravi, ili na razini još dubljoj, takve da dovedu u pitanje smisao svega onoga što je učinio do tog trenutka. Posebno u sličnim prilikama mora moći računati na pomoć pratitelja: slični trenutci, ako se s njima suoči, mogu postati odgovor na drugi poziv na nasljeđivanje Krista, i to u životnoj dobi koja za neke biva teška.

Važno je da se može mjeriti s braćom koji su “značajne osobe” zbog njihova života ostvarena u ljudskom, kršćanskom i franjevačkom smislu, te da su kao takvi poticaj i ohrabrenje za rast zvanja drugih.

- ✓ *Suočiti se na razini jedinice (definitorij, tajništvo za formaciju i studije, skupina braće ispod deset godina od zavjeta) u ovom iščitavaju stvarnosti i osvjetliti iskustvo koje se živi u vlastitoj stvarnosti.*
- ✓ *Provjerimo koliko smo svjesni pozitivnih značajki i ograničenja ovog razdoblja.*

Trajna formacija u ovom vremenu

Ljudska dimenzija

- Osobnost manjega brata u ovom razdoblju ide prema potpunom i konkretnom usvajanju vlastitih odabira te postupnom određivanju vlastite ljudske i odnosne fizionomije.

- Osjećajni svijet poznaje trenutke prijelaza i zrenja, kao i zastoja ako ne i vraćanja unatrag, dopuštajući da se pojave područja nedovoljno poznata i ujedinjena u vremenu početne formacije. Trenutke krize valja uzeti kao prigodu i milost, poglavito po otvaranju srca u osobnoj pratnji.
 - Ravnoteža između osobne i zajedničarske dimenzije, poglavito u sposobnosti suradnje u zajedničkom radu, traži jasnu pozornost.
- ✓ *Izdvojiti načine djelovanja za razvijanje ove dimenzije kod braće «ispod 10»*

Kršćanska dimenzija

- Snažno uključivanje u službe i dužnosti treba hraniti produbljenjem vlastitog osnovnog prianjanja za Isusa Krista, kojega se susreće povrh svega u osobnom i zajedničarskom slušanju Evanđelja, *života i pravila manje braće*.
 - Uključivanje u poslanje Crkve zahtjeva da se njeguje stvarno i osjećano zajedništvo unutar nje, s pastirima, sa svjetovnjacima i drugim redovnicima/ama, ostajući otvoreni za mjesnu i sveopću Crkvu, poglavito u vremenu obnovljene misijske evangelizacije.
 - Nakon svršenog studija, treba održati živom potrebu za osobnom stegom u studiranju i produbljivanju, stvarajući osobni program čitanja i istraživanja, koji nije tek u službi preuzetih dužnosti, nego hrani u dubini, te sa svrhom upoznavanja i susreta s poviješću i kulturom.
- ✓ *Izdvojiti načine djelovanja za razvijanje ove dimenzije kod braće «ispod 10»*

Dimenzija karizmatsko franjevačka

- Traži se od manjega brata da prerekne na mudronosnoj razini osnovne točke obnovljene vjernosti bratskom evanđeoskom životu.

- Valja njegovati pomnju za put što ga Red čini te za njegovu sveopću i misijsku dimenziju, upoznavanjem dokumenata i pomagala.
- Korisno je:
 - predvidjeti vremena i načine produbljenja franjevačkih izvora i teološko-duhovne baštine našeg franjevačkog naslijeđa, i u izričajima koje je dobilo u pojedinačnim jedinicama;
 - omogućiti vremena zastoja za redovite trenutke osobne molitve i molitve u bratstvu, za duhovne vježbe...
 - Produbiti elemente iz poglavlja IV. *GGKK*, o radu, solidarnosti, ekologiji, stanju i podjeli sa siromašnima, itd. (str. 14.).

✓ *Izdvojiti načine djelovanja za razvijanje ove dimenzije kod braće «ispod 10»*

Formativna pratnja

Traži se od odgojitelja posebna pozornost koja će omogućiti braći «ispod 10» da osjete bratsku blizinu, s mogućnošću pratnje i sučeljavanja. Po pouzdanim uputama Crkve i Reda, pridržava se posebna pozornost ovom prvom razdoblju života braće, što ga obilježava uključivanje u mjesno bratstvo i u redovitu djelatnost jedinica.

Ne postoje obvezujući načini za ovu vrstu pratnje, ali je jasno kako svaka jedinica ili pak na razini međuprovincijskoj nužno je providjeti:

- *Godišnje planove* koji obuhvaćaju određene susrete i redovite rokove. Svrha takvih susreta jest podijeliti radost i napor putovanja, dok se doživljava bratsko prijateljstvo, osim sudionitvo u tematikama i dinamikama korisnim za bratski život kao za službe i dužnosti.
- *Poosobljeni plan pratnje*, sa svrhom posebnih odredišta u bratstvu i apostolatu. Ti planovi tvore izazov i prvenstvenu obvezu za trajnu formaciju uistinu prodornu i poosobljenu.

- *Uvođenje u različite službe i dužnosti evangelizacije, kako bi prijelaz na puno djelovanje u ovim područjima bio praćen i provjeravan, također vodeći računa o činjenici da često svršeni studiji ne daju potrebna sredstava za pastoral i poslanje.*
- ✓ *Provjeriti modalitete i sadržaje pratnje braće «ispod 10».*
- ✓ *Provjeriti prisutnost i vrstu pratnje što ga odgovorni nude braći «ispod 10».*

II. – TRAJNA FORMACIJA U POODMAKLOJ DOBI

Znčajke tog razdoblja

- Posljednjih desetljeća trajanje života se produljilo i kakvoća života se poboljšala, to vrijedi i za život braće, iako ne uvijek na homogen način i bez poteškoća. Starost može danas biti vrijeme veoma produljeno, iako ne na isti način u različitim dijelovima svijeta.
- Obično djelovanje se nastavlja, iako poznaje stupnjevito usporavanje i česte «mijene». Bogatstvo iskustva i radost bitnoga mogu pozitivno obilježiti ovo razdoblje.
- Primjećuje se kako je tjelesno i psihičko stanje promjenljivo: u nekim slučajevima ono može donijeti sa sobom povlačenje u sebe i zatvaranje od drugih. Tko se mjerio s onim što je «činio» može doživjeti stanja snažne neugodnosti, sve do oblika depresije, spram određenog osjećaja “beskorisnosti” i “ostavljenosti po strani”.
- S druge strane često se može uživati u većoj slobodi u korištenju vremena i u izboru djelatnosti.
- Nakon upotpunjenja uspjeha u prethodnoj etapi, može prevladati vedrina, ali nije rijetko da prevlada nezadovoljstvo; u prvom slučaju brat živi svoje posvećenje s novom stvaralačkom snagom; u drugom je u opasnosti da itvrдне u gorčini, u kritici svega i svih.

Dar i zadaća formacije u razvoju

Ljudska dimenzija

- Potrebno je usmjeriti pratnju prema prihvaćanju ove životne dobi viđene kao dar, za sebe i za cijelo bratstvo; interpretirati ovu životnu dionicu kao ispunjenje i novo otvaranje, bez dvojbe ona je blago koje valja pustiti da iziđe na vidjelo.
 - U tom svjetlu, bit će poticano razumijevanje značajki ove dionice, po posebnim čitanjima ili po pohađanju tečajeva namijenjenih trećoj dobi. Bit će shodno njegovati higijenu i odgovarajući ritam života, prehranu, odmor i tjelovježbu; ustroj vlastitog vremena, ne samo za sebe, nego povrh svega u službi drugih; razvijanje osobnih darova, umjetničkih i druge vrste, i sposobnosti općenja.
 - Važna je pratnja posredstvom ljudske i bratske blizine u pozitivnim i teškim prilikama: tjelesna i psihička bolest, duhovna suhoća, žalost za mrtvima, poteškoće u međusobnim odnosima, jake napasti, krize vjere i identiteta, osjećaji beznačajnosti i sličnima.
 - Važno je također omogućiti razmjenu odnosa između različitih naraštaja, kako se ne bi starci osamili ili lišili mladi i braća u zreloj dobi iskustvenoga blaga i mudrosti te braće. To sučeljavanje pokazuje osim toga i ograničenja vlastita starima, omogućujući mlađima imati životni doticaj s najkrhkijim vidovima života, bolesti i smrti.
- ✓ *Odrediti modalitete za razvijanje ove dimenzije u programima za ovu dob.*

Kršćanska dimenzija

- Put trajne formacije u ovoj dobi omogućuje da se osjeti ljepota kršćanskog života koji dostiže svoje ispunjenje. Spomen na nasljedovanje Isusa i Očeve vjernosti, osv-

jetljava i moguću napast pesimizma spram sebe, drugih i vlastitog djelovanja. Izmirenje s osobnom poviješću i njezinim ranama, po velikodušnijem otvaranju praštanju, omogućuju prihvata najljepšeg dara Duha u nama: radosti, dobrohotnosti i blagosti.

- Život ispunjavaju radosti i uspjesi, ali i razočarenja i poteškoće: psihičke i tjelesne kušnje, bolesti, muke, neuspjesi. Jednako toliko je poziva da se umre kako bi se živjelo. Kušajući po svakodnevnim događanjima osjećaj punog predanja Bogu, uspjeh će se također prihvatiti tjelesna smrt. Potrebno je iščitati ove prilike kao borbu ne samo *psihološku*, nego i *vjersku*, koju svakoga dana obilježava prisutnost Božja i snaga križa.

- ✓ *Odrediti modalitete za razvijanje ove dimenzije u programima za ovu dob.*

Dimenzija karizmatičko-franjevačka

- Uputno je promicati otvaranje srca i duha današnjem svijetu: na primjer izmjenom iskustava s drugim redovnicima; ili svjedočanstvom vedrine, radosti, povjerenja u vlastitu zajednicu kao primjer za najmlađe. Može se povećati tipično franjevački apostolat: onaj molitve, nazočnosti i dobrog primjera, sućuti s drugima (poglavito subraćom, siromašnima, starima), radosti.
- Bolest može češće pohoditi braću u ovoj dobi, pripravljavajući i za susret sa “sestricom smrću”. Po primjeru bolesnoga sv. Franje, brat prihvaća trpljenje i muku nastojeći ih živjeti u vjernom predanju ljubaznoj providnosti Očevoj, pretvarajući ih u pohvalnu pjesan.

- ✓ *Odrediti modalitete za razvijanje ove dimenzije u programima za ovu dob.*

Formativna pratnja

Formativna pratnja u ovoj životnoj dobi izražava se povrh svega u poštivanju i vrjednovanju starije braće, koji mogu biti živi svi svjedoci vjernosti i pamćenja bratstva.

- Ponuditi mogućnost susreta, poglavito u prigodama obilježnica, promicati izmjenu iskustava vjere i istinske ljudskosti. Od velike su formativne važnosti susreti starije braće s onima najmlađima. U tim susretima svatko prima od drugoga: jedni baštinu vjernosti i sjećanja, drugi osjećaj nastavka i životnosti franjevačkog života.
- Bratstvo i odgojitelji bit će posebno pozorni i blizi doživljenom i stanjima samoće te braće u ovoj dobi, te će jamčiti njima nazočnost koja će im pomoći otkriti nove načine postojanja korisne i znakovite.
- Bolesničke sobe ili kuće koje primaju staru i nemoćnu braću neka postaju sve više ljubazni i dostojni izraz skrbi bratstva za bolesnu braću: neka se traže odgovarajuće formativne prigode u kojim će sudjelovati i druga braća iz provincije.
- S pomnjom neka se njeguje trenutak osobnog “prijelaza” manjeg brata u susretu sa “sestrom smrću”, vrhuncom posvećenog iskustva, u kojem se ispunja sebedarje i krajnje predanje u Očeve ruke. Bratstvo je tako upravljeno da ne padne u opasnost skrivanja smrti, tipičnog za suvremenu kulturu.

Dio II. – Pog. IV. DJELATNICI I MJESTA TRAJNE FORMACIJE

FORMACIJA GWARDIJANA

Dokument definira gvardijansku službu kao onu «pranja nogu» (usp. br. 48). Trajna formacija ima među glavnim objektivi- ma pomoć braći koji su pozvani na ovu službu, kako bi je živ- jeli u dimenziji vjere, zadobivajući i njegujući potrebne vještine i sposobnosti. Na taj način gvardijan će moći pratiti mjesno bratstvo, promičući odnose i dijalog, sposobnost podjele i su- radnje, prihvaćanje posebnog poslanja i provjeru svega toga s obzirom na svakodnevni i realni život.

Upravo jer gvardijan nije “povrh” bratstva nego unutar nje- ga, u njegovoj formaciji važno je promicati stav slušanja-prih- vaćanja-uključivanja, kao manji brat, kao nužnu osnovicu ka- ko bi svakodnevni život i strateška posredništva postala djelot- vorna.

Područja trajne formacije za gwardijane koja treba nje- govati u jedinicama i konferencijama

Područje odnosa, sposobnost usvajanja

Na području odnosa dobro je da trajna formacija pokuša u njima porasti sljedeće sposobnosti i vještine:

- pozorno slušati braću i mudro upravljati napetostima;
- komunicirati i promicati komuniciranje među braćom kako bi se poboljšali međusobni odnosi;
- prepoznati i pratiti slučajeve braće «teške» s točke gle- dišta ljudske zrelosti;
- vrijednovati ravnotežu između bratstva i pojedinačnosti;
- pratiti braću u različitim razdobljima (mladi, srednja dob, stari).

- njegovati i posebnu formaciju za gvardijane međunarodnih i međukulturalnih bratstava, kako bi bili pozorni na bogatstva i probleme prisutne u takvim zajednicama.

Područje bratskoga života

Na području bratskoga života i kako bi se promicao postupni razvoj bratskog života dobro je da trajna formacija pokuša u njima porasti sljedeće sposobnosti i vještine:

- hraniti i podupirati trajnu formaciju u mjesnim bratstvima po:
 - njegovanju duha molitve i pobožnosti, pomažući da se izbjegnju opasnosti *routine* i dosade s obzirom na zajedničku molitvu i formaciju;
 - vrjednovanju po formativnom ključu svakodnevnog življenja (molitveni život, rad, trenutci susreta, mjesni kapituli ...);
 - ostvarenju i poticanju trenutaka i provedbe formalnih susreta (npr. molitva, kapitul, duhovna obnova, itd.) i neformalnih (npr. objed, rekreacija, izlet, itd.).
- poticati mjesni kapitul kako bi bio:
 - mjesto razmjene iskustava i programiranja po izradi, ostvarenju i redovitoj provjeri projekta bratskog života;
 - prostor općenja i bratskog ispravljanja;
 - ozračje djelatnog odgoja za suodgovornost u službama, u poslanju, u gospodarskom upravljanju;
- pratiti put braće i bratstva:
 - pazeći na komunikaciju, potrebe i osobne prilike;
 - potičući i promičući izradu, provedbu i provjeru osobnog projekta;
 - podupirati među braćom radosno ozračje, kako ne bi izgubili smisao za humor te kako bi ostali zaljubljeni u ono što rade;
- promicati podjelu karizme s drugim sastavnicama franjevačke obitelji nazočnih na području (konventualci, kapucini, TOR, FSR-Frama, klarise, redovnici i redovnice franjevačke duhovnosti...).

Osobno se pitati

- Koji je moj stav spram braće koji su primili službu vlasti? Suradnje i dijaloga? Ravnodušnosti? Sustavna, tiha ili izravna oporba? Zašto?
- Sveti Franjo govori o “pokoravanju ljubavi” (OP 3): što znači za mene i kako osvjetljava moj život danas?
- Koje su moje najveće poteškoće na polju komunikacije s braćom?
- Komunikacija se događa na različitim razinama: površnoj kako bi se omogućilo otvaranje kanala (npr. govoriti o sportu ili vremenu), duboka (govoriti o vlastitim vrijednostima i uvjerenjima) i prisna (govoriti o vlastitim iskustvima i osjećajima): kakva je obično moja komunikacija s braćom u bratstvu?
- Ako sada obavljam službu vlasti, kako postupam s braćom koju mi je Gospodin povjerio? Kako njegovim formaciju s tom svrhom?
- Kako živim trenutke teškoće i neshvaćanja: u šutnji i osamljenosti? U bijegu izvan bratstva? U razgovoru s provincijalom i braćom?
- Kako živim mjesni kapitul: duhom slušanja i dijaloga, htjenjem da izgrađujem bratstvo kao obitelj koja je ujedinjena u Kristu, s tjeskobom, nehajem, pretjeranim očekivanjem, sukobima? Koji osjećaji prevladavaju te kako ih nastojim obraditi?

Zajedničarski se pitati

- Kako provincijsko bratstvo priprema braću za preuzimanje odgovornosti poticanja na mjesnoj i provincijskoj razini?
- Koji se kriteriji slijede u izboru te braće?
- Braća mjesnog i provincijskog bratstva kako pomažu onima koji su izravno odgovorni u obavljanju službe vlasti?
- Kojim načinima i sredstvima pomoći rast osjećaja suodgovornosti i njegove provedbe u poticanju bratskog života?

Pročitati

Bratski život u zajednici, Naputak Zbora za ustanove posvećenog života i družbe apostolskog života, 1994.

Vita Consecrata, Apostolska pobudnica o posvećenom životu i njegovu poslanju u Crkvi i svijetu, Ivan Pavao II., 1996.

Služba vlasti i poslušnost, Naputak Zbora za ustanove posvećenog života i družbe apostolskog života, 2008.

Svi ste vi braća, treći dio: Poticanje franjevačkog bratstva, Generalno tajništvo za formaciju i studije OFM, Rim, 2002.

Realizzazione editoriale

Ingegno Grafico

SERVIZI INTEGRATI PER LA GRAFICA,
LA STAMPA E L'EDITORIA
ingegno.grafico@tiscali.it

Stampa

Tipografia Mancini s.a.s. - 2008